
INTERUNIVERSITAIRE MANAMA-OPLEIDING JEUGDGEZONDHEIDSZORG

Haalbaarheidsstudie naar het gebruik van SPARK36 binnen het buitengewoon onderwijs.

dr. Esther AERTS

Promotor: Prof. dr. Marlou DE KROON

Copromotor: Ingrid STAAL, PhD

Copromotor: Ann KEYMEULEN, MSc

Verhandeling voorgedragen tot het behalen van de graad van ManaMa in de Jeugdgezondheidszorg

Datum verdediging: 06-09-2024

Inhoudsopgave

VOORWOORD.....	4
SAMENVATTING	5
1 INLEIDING.....	7
1.1 Situering	7
1.1.1 Decreet basisonderwijs	7
1.1.2 SPARK-36-project in Vlaanderen	8
1.2 Probleemstelling.....	8
1.3 Onderzoeksdoel.....	9
1.4 Onderzoeksvragen.....	10
1.5 Relevantie	11
2 METHODE.....	12
2.1 Onderzoeksdesign	12
2.2 Populatie: rekrutering intakegesprekken.....	12
2.3 Dataverzameling.....	13
2.3.1 Kwalitatieve dataverzameling: interviews over de huidige praktijk.....	14
2.3.2 Kwantitatieve dataverzameling: intakegesprekken met SPARK36.....	14
2.3.3 Kwalitatieve dataverzameling: interviews naar haalbaarheid.....	17
2.4 Dataprotectie	17
2.4.1 Manier van toestemming	17
2.4.2 Anonimiteit van respondenten.....	18
2.4.3 Bescherming van datafile	19
2.4.4 Medische ethiek	19
2.5 Data-analyse.....	19
2.5.1 Analyse kwalitatieve data	19
2.5.2 Analyse kwantitatieve data	19
3 BEVINDINGEN EN RESULTATEN	20
3.1 Huidige werking.....	20
3.1.1 Bevindingen focusgroep CLB-professionals (codeboek in bijlage 9A)	20
3.1.2 Bevindingen diepte-interviews met ouders (codeboek in bijlage 9B).....	22
3.2 Intakegesprekken met SPARK36	24
3.2.1 Resultaten SPARK36 gesprekken	24
3.2.2 Resultaten gebruikersoordeel ouders	26
3.3 Ervaringen met de SPARK36	27
3.3.1 Bevindingen focusgroep CLB-professionals.....	27

3.3.2	Bevindingen diepte-interviews met ouders	33
4	DISCUSSIE	35
4.1	Bevindingen.....	35
4.2	Sterktes en zwaktes van de studie	37
4.3	Aanbevelingen voor de jeugdgezondheidszorg	39
4.4	Aanbevelingen voor verder wetenschappelijk onderzoek.....	40
5	CONCLUSIE	41
6	REFERENTIES	42
7	BIJLAGEN	44
	Bijlage 1: SPARK-training.....	44
	Bijlage 2: Interviews huidige praktijk	45
	A. Vragenroute focusgroep-interview professionals	45
	B. Vragenroute interviews ouders	46
	Bijlage 3: Gebruikersoordeel ouders	47
	Bijlage 4: Interviews haalbaarheid	48
	A. Vragenroute focusgroep-interview professionals	48
	B. Vragenroute interviews ouders	49
	Bijlage 5: Informatiefolder ouders - intakegesprekken met SPARK36.....	50
	Bijlage 6: Toestemmingsformulier ouders - intakegesprekken met SPARK36	52
	Bijlage 7: Informed consent – interviews	53
	Bijlage 8: Goedkeuring Ethische Commissie	55
	Bijlage 9: Codeboek ter analyse interviews huidige praktijk.....	56
	A. Codeboek focusgroep-interview professionals.....	56
	B. Codeboek interviews ouders	57
	Bijlage 10: Codeboek ter analyse interviews haalbaarheid.....	58
	A. Codeboek focusgroep-interview professionals	58
	B. Codeboek interviews ouders	60

Voorwoord

Met een beetje trots – *ik heb van mijn Nederlandse promotoren geleerd niet te bescheiden te zijn* – stel ik jullie mijn masterproef voor: “Haalbaarheidsstudie naar het gebruik van SPARK36 binnen het buitengewoon onderwijs”. Dit onderzoek gebeurde in het kader van het afronden van de interuniversitaire ManaMa Jeugdgezondheidszorg.

Sinds september 2020 ben ik actief als jeugdarts bij het GO! CLB Limburg Noord Adite. Aangezien ik bij mijn voorgaande roeping als chirurg weinig kennis had opgedaan over de jeugdgezondheidszorg, vatte ik ook de ManaMa Jeugdgezondheidszorg aan. Dit betekende dat ik op zoek moest naar een onderwerp voor een masterproef. Hierbij heb ik gekozen voor een doelgroep die me nauw aan het hart ligt, dat zijn de leerlingen van het buitengewoon onderwijs. Er is al heel wat onderzoek gedaan naar de opvoedingsbehoeften van ouders, maar kinderen met specifieke behoeften en hun ouders worden hierin zelden meegenomen. Het lukte niet onmiddellijk om een promotor te vinden die zich voldoende deskundig voelde bij deze doelgroep. In 2023 had ik het geluk om maar liefst drie begeleiders te strikken voor mijn masterproef. Bij deze wil ik Prof. dr. Marlou De Kroon, Ingrid Staal en Ann Keymeulen dan ook hartelijk danken voor hun begeesting en deskundig advies.

Dank ook aan mijn team in Lommel om mijn voorstel zo warm te onthalen. In het bijzonder dankjewel aan mijn ‘sparkling partners in crime’ Lore, Milou en Eva voor jullie enthousiasme en aanmoedigingen.

Tot slot wil ik Lore, mijn vrouw, bedanken. Dankjewel om me te steunen en te schuiven in je drukke agenda, zodat ik meer ruimte kreeg om te schrijven aan mijn masterproef. Merci ook aan onze drie kinderen Sien, Klaas en Mieke, voor jullie geduld en om jullie noden even te parkeren voor mama haar scriptie. *-Want ja Klaas, het duurt echt zo lang om een masterproef te schrijven-*

Samenvatting

Context

Door een wijziging in het decreet basisonderwijs in 2023, is een advies van centra voor leerlingenbegeleiding (CLB), niet langer verplicht bij de overgang van het buitengewoon kleuteronderwijs naar het buitengewoon lager onderwijs. Het GO! CLB Limburg Noord Adite heroverweegt een evaluatietraject om de opvoed- en onderwijsbehoeften te verkennen, in overleg met de ouders, tijdens dit belangrijke overgangsmoment. Om een goede inschatting te kunnen maken van hun zorgen en noden, werden de ouders uitgenodigd voor een intake met de SPARK-methode. De SPARK-methode is een wetenschappelijk onderbouwde gespreksleidraad om opvoed- en ontwikkelingsproblemen in kaart te brengen. Deze gespreksleidraad is reeds onderzocht in het reguliere onderwijs in Vlaanderen, maar nog niet in het buitengewoon onderwijs.

Onderzoeksvragen

Bij het gebruik van de SPARK36 tijdens een intakegesprek, in het kader van de overgang van het buitengewoon kleuter onderwijs naar het buitengewoon lager onderwijs, werden drie aspecten van haalbaarheid onderzocht; namelijk de aanvaardbaarheid om het instrument te gebruiken, de praktische haalbaarheid en de mate waarin de gespreksleidraad voldoet aan de behoeften van ouders en professionals.

Methode

Het betreft een mixed methods studie, waarbij een kwalitatieve en een kwantitatieve cross-sectionele studie werd uitgevoerd. Gestart werd met interviews over de huidige praktijk bij professionals en ouders van kinderen in het buitengewoon lager onderwijs. Vervolgens werden vier CLB-medewerkers van GO! CLB Limburg Noord Adite getraind om de SPARK-methode te kunnen toepassen bij een intakegesprek. Er werden 8 intakegesprekken met de SPARK-methode uitgevoerd. Na elk intakegesprek werden de ouders kort schriftelijk bevraagd, om te bekijken of de nieuwe methode voldeed aan hun behoeften. Nadien werden aanvullend interviews georganiseerd onder professionals en ouders om inzicht te krijgen in hun ervaringen met de SPARK-methode als intakegesprek.

Resultaten

Bij de intakegesprekken met de SPARK36 bleken er veel zorgen en noden te bestaan bij ouders van kinderen in het buitengewoon onderwijs. Tijdens 75% van de intakegesprekken werd opvoedingsondersteuning geboden, bij 87.5% van de ouders werd nazorg geboden. De overall-risico-inschatting was bij 62.5% van de gesprekken verhoogd en bij 25% hoog risico. De gemiddelde gespreksduur was 75 minuten. De SPARK-methode wordt aanvaardbaar en praktisch haalbaar bevonden, door de ouders en de CLB-medewerkers, om in te zetten in het buitengewoon onderwijs. Het instrument voldoet aan de behoeften; de ouders voelen zich betrokken tijdens het gesprek, en de CLB-medewerkers voelen zich beter geïnformeerd om een advies te formuleren in het kader van de overgang van het buitengewoon kleuteronderwijs naar het buitengewoon lager onderwijs.

Conclusie

Het inzetten van de SPARK-methode in het buitengewoon onderwijs, tijdens de intakefase van een handelingsgericht traject om opvoed- en ontwikkelingsproblemen in kaart te brengen, laat in dit kleinschalige project positieve resultaten zien. De methodiek werd in dit project als haalbaar geëvalueerd door de professionals en ouders. Het is aan te bevelen om dit verder te onderzoeken in een grotere studie over meerdere CLB-centra.

1 Inleiding

1.1 Situering

In het dynamische landschap van het onderwijs wordt voortdurend gezocht naar manieren om tegemoet te komen aan de specifieke behoeften van leerlingen, in het bijzonder voor leerlingen in een overgangperiode. Binnen het buitengewoon onderwijs proberen we te streven naar een naadloze overgang, dit is cruciaal gezien de complexiteit van de ondersteuningsbehoeften van deze leerlingen en hun ouders, en de uitdagingen waarmee ze geconfronteerd worden. (1)

1.1.1 Decreet basisonderwijs

In februari 2023 heeft de Vlaamse overheid wijzigingen doorgevoerd in het decreet basisonderwijs (2), met betrekking tot de rol van de Centra voor Leerlingenbegeleiding (CLB). Dit decreet bepaalt onder andere de richtlijnen voor de overgang van het kleuteronderwijs naar het lager onderwijs, ook voor kinderen in het buitengewoon onderwijs. Een aantal verplichte adviezen werden geschrapt, tegelijkertijd wordt het belang benadrukt van het evalueren van de onderwijs- en opvoedingsbehoeften van kinderen bij de overgang tussen het kleuter- en het lager onderwijs. Deze evaluatie is echter niet meer verplicht.

Naar aanleiding van deze wijziging in het decreet, heroverwegen we binnen GO! CLB Limburg Noord Adite onze rol tijdens deze overgang. Uit de literatuur weten we dat ouders van kinderen met specifieke noden een grote behoefte hebben aan informatie en advies. (3) Duidelijke en volledige informatie is essentieel om een goede keuze te kunnen maken voor de juiste vorm van ondersteuning. (4) Om de onderwijs- en opvoedingsbehoeften helder te krijgen loopt het CLB gedurende een schooljaar een handelingsgericht diagnostisch traject (HGD-traject). Dit traject bestaat uit een intakefase, een strategiefase, een onderzoeksfase, een integratiefase en een adviesfase. Om de intakefase van dit evaluatietraject te optimaliseren, gingen we op zoek naar een valide methode om de ontwikkelings- en opvoedingsbehoeften van het kind in kaart te brengen.

1.1.2 SPARK-36-project in Vlaanderen

Sinds september 2018 voorziet het nieuw decreet op leerlingenbegeleiding in Vlaanderen een systematisch contact van driejarige kleuters (36 maanden) samen met hun ouders, met als doel een inschatting te maken van de ontwikkeling en de opvoedcontext van het kind. (5)

Om dit consult adequaat in te vullen, ging de VVWJ¹ op zoek naar een uniforme en wetenschappelijk onderbouwde gespreksleidraad. In Nederland was op dat ogenblik reeds een leidraad met een brede scope (SPARK, 'Signaleren van problemen en Analyseren van Risico bij opvoeding en ontwikkeling van Kinderen) ontwikkeld. De SPARK is een gespreksleidraad om samen met de ouders, de noden en de best passende zorgbehoeften in kaart te brengen en de vroeg signalering te verbeteren. De SPARK-methode werd onderzocht bij jonge kinderen van verschillende leeftijden (SPARK18 en SPARK 60) en in de prenatale periode (pre-SPARK). De resultaten van de studies met de SPARK in Nederland laten zien dat het instrument valide, betrouwbaar en praktisch toepasbaar is. (6-9)

Samen met de Nederlandse ontwikkelaars werd de methode aangepast naar de Vlaamse context en de leeftijd van drie jaar (36 maanden), de SPARK36. De haalbaarheid van het gebruik van de SPARK36 werd onderzocht gedurende het schooljaar 2018-2019 binnen het regulier onderwijs. (10-11) Vervolgonderzoek gedurende schooljaar 2020-2021, toont de validiteit van de SPARK36-risico-inschatting voor het vroeg signaleren van ontwikkelings- en opvoedproblemen. (12) Bij kinderen die schoollopen binnen het buitengewoon onderwijs werd het gebruik van de SPARK36 nog niet onderzocht.

1.2 Probleemstelling

Binnen GO! CLB Limburg Noord Adite heroverwogen we bij de overgang van het buitengewoon kleuteronderwijs naar het buitengewoon lager onderwijs het evaluatietraject. Tot op heden bestond dit traject uit het volgen van de klassenraden², het observeren van de kinderen in de klas en een adviesgesprek samen met de ouders aan het einde van het schooljaar. Met deze manier van werken worden de ouders echter weinig en pas laat in het

---

¹ VVWJ: Vlaamse Wetenschappelijke Vereniging Jeugdgezondheidszorg

² Klassenraden: De klassenraad in het basisonderwijs is het team van personeelsleden dat onder leiding van de directeur of zijn afgevaardigde verantwoordelijk is voor de begeleiding van en het onderwijs aan een leerlingengroep of een individuele leerling.

traject betrokken bij deze overgang. Zo missen we de mening van de ouders als expert van hun kind bij het formuleren van een advies. We denken dat we een beter beeld krijgen van de context van de leerling en een beter advies kunnen formuleren, als de ouders eerder betrokken worden. Daarom beogen we om een intake met de ouders te organiseren aan het begin van het traject. Om ervoor te zorgen dat de inschattingen tijdens deze intake niet hoofdzakelijk gebeuren op basis van intuïtie, gingen we op zoek naar een gestandaardiseerde en gevalideerde intake.

De SPARK36 is een uniforme en wetenschappelijk onderbouwde gespreksleidraad ontwikkeld om opvoed- en ontwikkelingsproblemen op belangrijke overgangsmomenten objectief, breed en gestandaardiseerd in kaart te brengen. De resultaten van de studie met SPARK36 in Vlaanderen, laten zien dat het instrument verpleegkundigen in de jeugdgezondheidszorg helpt, om een breed beeld te vormen van de gehele situatie van kind en ouder. Dit levert informatie op die bijdraagt aan een objectieve en betrouwbare inschatting van het risico op opvoed- of ontwikkelingsproblemen. Ouders van kinderen in het reguliere onderwijs geven aan dat het SPARK36-gesprek zorgt voor een goed beeld van het kind en zijn familie. (11)

Door het implementeren van een intakegesprek met de SPARK36 in het buitengewoon onderwijs hopen we de ouders vroeger en meer te betrekken bij bovengenoemd evaluatietraject. Met de SPARK36 hopen we hun bezorgdheden, noden en verwachtingen breed en gestandaardiseerd in kaart te brengen, om mee te nemen in het advies bij de overgang van het buitengewoon kleuteronderwijs naar het buitengewoon lager onderwijs.

1.3 Onderzoeksdoel

Het overkoepelende doel van dit onderzoek was om na te gaan of het gebruik van de SPARK36 tijdens het intakegesprek haalbaar is voor CLB-professionals en ouders. Hiermee samenhangende vraagstellingen staan beschreven in de volgende paragraaf.

1.4 Onderzoeksvragen

In de studie van Bowen et al. (13) worden acht verschillende aspecten van haalbaarheid aangereikt die van belang zijn binnen een haalbaarheidsstudie. Binnen deze studie worden drie aspecten van haalbaarheid onderzocht, namelijk de *aanvaardbaarheid* voor ouders en professionals om de gespreksleidraad te gebruiken; de *praktische haalbaarheid* voor de ouders en de professionals bij het gebruik van de leidraad; de mate waarin de gespreksleidraad *voldoet aan de behoeften* van ouders en professionals.

De volgende vragen werden onderzocht teneinde de doelstelling te realiseren:

- 1 Is de SPARK36 aanvaardbaar om te gebruiken tijdens een intakegesprek bij de overgang van buitengewoon kleuteronderwijs naar buitengewoon lager onderwijs?**
  - 1.1 Is de SPARK36-methode voor CLB-medewerkers (arts-PPC³-MW⁴) aanvaardbaar om te gebruiken tijdens een intakegesprek?
  - 1.2 Is de SPARK36-methode voor ouders aanvaardbaar om te gebruiken tijdens een intakegesprek?
- 2 Is het praktisch haalbaar om de SPARK36 toe te passen in de dagelijkse praktijk?**
  - 2.1 Is het voor CLB-medewerkers praktisch haalbaar om een intakegesprek te organiseren met de SPARK36?
  - 2.2 Is het voor de ouders praktisch haalbaar om aanwezig te zijn tijdens een intakegesprek met de SPARK36?
- 3 Voldoet het intakegesprek met de SPARK36 aan de behoeften van de ouders en de CLB-medewerkers?**
  - 3.1 Voelen de CLB-medewerkers zich gesterkt om een advies aan de ouders te formuleren bij de overgang van het buitengewoon kleuteronderwijs naar het buitengewoon basisonderwijs dankzij de integratie van de SPARK36?
  - 3.2 Voelen ouders zich betrokken tijdens het intakegesprek dankzij de integratie van de SPARK36?

---

³ PPC: Psycho-pedagogisch consulent

⁴ MW: Maatschappelijk werker

1.5 Relevantie

Kinderen die schoollopen in het buitengewoon onderwijs doorlopen vaak meerdere trajecten bij verschillende hulpverleners. Met behulp van de SPARK36 kunnen we al deze informatie samenbrengen. Anderzijds zijn de onderwijsbehoeften en de medische zorgen van deze kinderen vaak al bestudeerd en duidelijk beschreven. Bij de SPARK36 ligt de focus echter breder, zodat we aandacht kunnen geven aan de bezorgdheden van de ouders en de impact van de medische voorgeschiedenis en het schools functioneren op het gezin.

Hoewel de SPARK-methodiek reeds is onderzocht binnen het regulier onderwijs, ontbreekt nog kennis over de toepasbaarheid ervan binnen het buitengewoon onderwijs. Uit een rapport van het Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin weten we dat ouders van een kind met een specifieke zorgbehoefte, veel vragen hebben en problemen ervaren bij de opvoeding van hun kind. Ondanks het grote aanbod van opvoedingsondersteuning in Vlaanderen, wijst het rapport aan dat er nog onvoldoende aan de noden van ouders van een kind met een handicap tegemoet gekomen wordt. (14) Met de SPARK-methode willen we de noden bij deze doelgroep in kaart brengen en afstemmen met het bestaande aanbod van opvoedingsondersteuning.

2 Methode

2.1 Onderzoeksdesign

Het betreft een mixed methods studie, met een kwalitatieve studie en een kwantitatieve cross-sectionele studie.

Het onderzoek werd gestart met interviews over de huidige praktijk bij 1) een groep professionals en 2) een groep ouders van kinderen in het buitengewoon lager onderwijs.

(kwalitatieve deelstudie)

Vervolgens volgden vier CLB-medewerkers van GO! CLB Limburg Noord Adite de SPARK-training (bijlage 1), teneinde de SPARK36 te kunnen toepassen bij het intakegesprek. Na de eerste trainingssessie werden oefengesprekken met de SPARK36 ingepland, na de tweede trainingssessie de intakegesprekken met SPARK36. Om te bekijken of de nieuwe methode voldoet aan de behoeften van de gebruikers, zijn de ouders na het intakegesprek bevraagd met een korte schriftelijke vragenlijst. Tijdens de SPARK-gesprekken en via de schriftelijke vragenlijst werden de *kwantitatieve data* verzameld.

Om de aanvaardbaarheid en de praktische haalbaarheid na te gaan, adviseert Bowen et al (13) om informatie te verzamelen door gesprekken met gebruikers tijdens een kleinschalig, demonstratief onderzoek. Daarom werden, na het toepassen van de SPARK36, interviews georganiseerd bij 1) de groep professionals en 2) een groep ouders die een intakegesprek hadden met de SPARK36. *(kwalitatieve deelstudie)*

2.2 Populatie: rekrutering SPARK-gesprekken

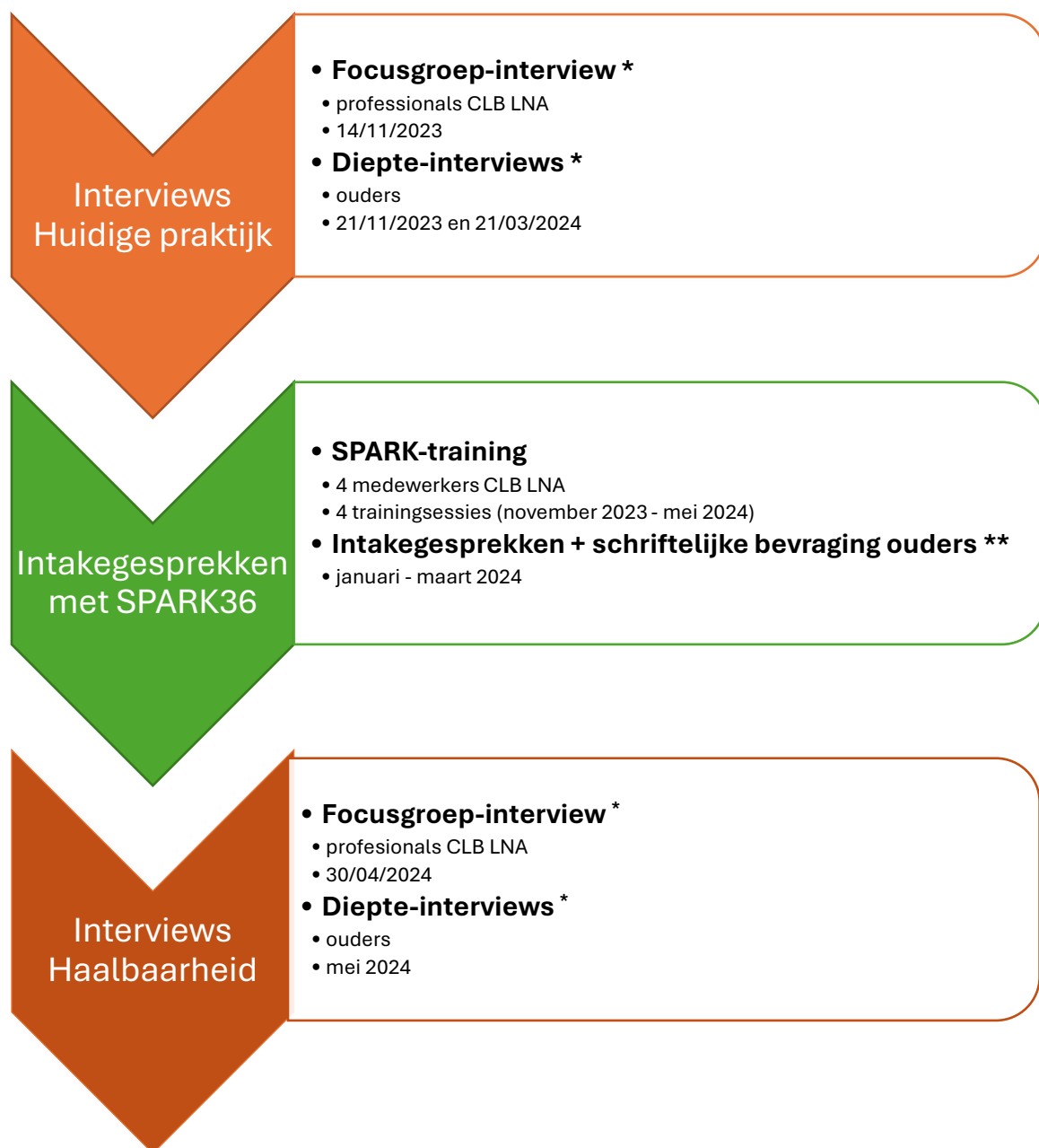
Ouders van leerlingen uit één school van het buitengewoon onderwijs, die in september 2024 de overgang maken van het kleuteronderwijs naar het lager onderwijs, werden telefonisch uitgenodigd voor een intakegesprek met SPARK36. Het gaat om de leerlingen van het geboortjaar 2018 en leerlingen van het geboortjaar 2017 en 2016 die verlengd verblijven in het buitengewoon kleuteronderwijs.

De intakegesprekken werden afgenomen door vier CLB-medewerkers van GO! CLB Limburg Noord Adite, die de SPARK-training volgden; een maatschappelijk werker, twee psychopedagogisch consulenten en een arts.

2.3 Dataverzameling

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden, combineerden we kwalitatief en kwantitatief onderzoek; met focusgroep-interviews, diepte-interviews, een analyse van de uitkomsten van SPARK36-gesprekken en een schriftelijke bevraging van de ouders. Figuur 1 geeft een overzicht van de dataverzameling doorheen het project.

Figuur 1: Tijdslijn dataverzameling

*kwalitatieve dataverzameling - **kwantitatieve dataverzameling

2.3.1 Kwalitatieve dataverzameling: interviews over de huidige praktijk

Tijdens de eerste interviews werden de krachten en de gebreken verkend van de huidige werkwijze. Er werden interviews georganiseerd in twee groepen om dit verder te verkennen:

1. Professionals van GO! CLB Limburg Noord Adite. (zie vragenroute in bijlage 2A)
2. Ouders van kinderen die vorig schooljaar (2022-2023) een evaluatie hadden bij de overgang van het buitengewoon kleuteronderwijs naar het buitengewoon lager onderwijs. (zie vragenroute in bijlage 2B)

2.3.2 Kwantitatieve dataverzameling: intakegesprekken met SPARK36

Tijdens het intakegesprek met SPARK36 verzamelden we de volgende gegevens:

1. Data van de ingevulde SPARK36 kaarten
2. Achtergrondgegevens
3. Gebruikersoordeel van de ouders

2.3.2.1 De SPARK36-kaarten

Met de SPARK36 bespreken ouders en professionals onderstaande 16 domeinen:

- a. Samenvatting peuterperiode
- b. Gezondheid
- c. Motorische ontwikkeling
- d. Taal-spraak-denkontwikkeling
- e. Taalgebruik ouders
- f. Emotionele ontwikkeling
- g. Gedrag van het kind
- h. Omgang met anderen
- i. Opvoeding
- j. Ontwikkelingsstimulering en onderwijs voorbereiding
- k. School/Opvang
- l. Vrije tijds besteding kind
- m. Woon- en leefsituatie
- n. Sociale contacten en informele steun, aantal contacten
- o. Zorgen aangegeven door anderen
- p. Gezinszaken
- q. Iets vergeten, namelijk

Ingevulde SPARK-kaarten bevatten de volgende data:

- Kaart 1: Bepalen van zorgbehoefte.

Met behulp van deze kaart werden de vragen, zorgen en problemen van de ouders geïnventariseerd, samen met hun eerdere en huidige behoefte aan hulp en ondersteuning.

Op die manier werden voor elk domein vijf scores verzameld:

- Zorgen of problemen in de afgelopen periode
(1: geen – 2: weinig – 3: redelijk wat – 4: veel – 5: heel veel)
- Behoeftte aan hulp en ondersteuning in afgelopen periode
(1: geen – 2: behoefte gehad, niets gevraagd – 3: behoefte gehad, niets gevonden - 4: behoefte gehad, hulp gevonden)
- Lukt het om beter met zorgen of problemen om te gaan na ondersteuning
(1: ja – 2: min of meer – 3: nee)
- Huidige behoefte aan hulp en ondersteuning
(1: geen – 2: informatie – 3: advies – 4: begeleiding – 5: hulp nodig - 6: direct ingrijpen)
- Inschatting huidige behoefte aan hulp en ondersteuning door CLB-medewerker
(1: geen – 2: informatie – 3: advies – 4: begeleiding – 5: hulp nodig - 6: direct ingrijpen)

- Kaart 2: Zorgaanbod.

Hier werden de zorg of hulp die men reeds kreeg, de hulp die men momenteel wenst en de vervolgafspraken in kaart gebracht.

- Kaart 3: Overall risico-inschatting van de CLB-professional.

Op basis van de informatie van het contactmoment, de professionele blik van de CLB-medewerker en de eventueel al aanwezige kennis van het gezin wordt een overall risico-inschatting gemaakt door de CLB-medewerker. Om een overall risico-inschatting te maken, worden de CLB-medewerkers ondersteund door een lijst van factoren (tabel 1) die een positieve (lager risico) of negatieve (hoger risico) invloed kunnen hebben.

De volgende definiëring van hoog, verhoogd en laag risico is hierbij van toepassing:

- **Hoog risico:** Draagkracht en draaglast zijn uit balans, waardoor een bedreiging voor de ontwikkeling van het kind op lichamelijk, cognitief en sociaal-emotioneel vlak aanwezig is of kan ontstaan. De draagkracht en draaglast is zodanig uit evenwicht dat het bijbehorende zorgaanbod meer vraagt dan ondersteuning vanuit CLB.
- **Verhoogd risico:** Situatie die meer draagkracht van de ouders vraagt om te komen tot een gezonde ontwikkeling van het kind op lichamelijk, cognitief en sociaal-emotioneel vlak. Extra ondersteuning vanuit CLB is wenselijk en wordt aangeboden.
- **Laag risico:** Situatie in evenwicht waarin voor de ontwikkeling van het kind op lichamelijk, cognitief en sociaal-emotioneel vlak gebied een gunstig leefklimaat heerst.

Tabel 1. Items die de risico-inschatting positief (<i>lager risico</i>) of negatief (<i>hoger risico</i>) beïnvloeden
Motoriek van het kind
Gedrag van het kind
Interactie/leerervaringen tussen ouder en kind
Spraak-/taalontwikkeling van het kind
Eet-/drink-/speengewoonten
Gewicht van het kind
Hechting en exploratiegedrag
Leefklimaat en de sfeer
Hygiëne gezinsleden
Hygiëne woonomgeving
Woonomgeving: (on)veiligheid, grootte en materiële zaken
Kind factoren (o.a. slechte start, achterstand ontwikkeling, gezondheidsproblemen, moeilijk temperament)
Moeilijk ervaren zuigelingenperiode/eerste 1000 dagen door ouder(s) (o.a. ongewenste zwangerschap, vermoeidheid, sombere gedachten, gebrek aan steun)
Competentie ouder(s) (o.a. leeftijd, opleiding, vaardigheden, sensitiviteit, responsiviteit)
Overeenstemming tussen ouders (o.a. over opvoeding, opvang, mogelijk co-ouderschap)
Gezinsamenstelling (o.a. alleenstaand ouder, samengesteld gezin, andere gezinsvorm)
Hoeveelheid sociale steun
Financiële zaken (o.a. laag inkomen, schulden)
Chronische gezondheidsproblemen ouder of broer/zus
Verslaving ouders (alcohol, drugs, gokken, games)
Psychiatrische problemen ouder(s) (o.a. depressie, eetstoornis, manisch, borderline)
Negatieve jeugdervaring ouder(s)
Eerder huiselijk geweld
Bekend bij VK (Vertrouwenscentrum Kindermishandeling)
Ingrijpende gebeurtenissen (o.a. geboorte, overlijden, echtscheiding)
Openheid ouders tijdens dit contactmoment

2.3.2.2 SPARK36 invulblad met achtergrondgegevens

Bij elk gesprek met SPARK36 worden bijkomende achtergrondgegevens verzameld:

- Gegevens van het gesprek
  - Datum gesprek
  - Geboortedatum kind
  - Postcode gezin
  - Aanwezigen
  - Tijdsduur
- Gegevens van het kind
  - Geslacht
  - Geboorteland
  - Zwangerschapsduur
  - Geboortegewicht
- Demografische gegevens van het gezin
  - Geboorteland ouders en grootouders
  - Opleiding ouders
  - Werkstatuut ouders
  - Samenwoningsverband referentiegezin
  - Aantal kinderen referentiegezin
  - Schooltoelage

2.3.2.3 Gebruikersoordeel ouders

Er werd gekozen om de bevraging van de ouders (bijlage 3) kort en eenvoudig te houden. De bevraging werd gebaseerd op de Nederlandse versie van de collaboRATE-vragenlijst. (15) Hiermee bevragen we in welke mate de ouders zich betrokken voelen bij de beslissingen die genomen worden tijdens het intakegesprek. De collaboRATE-vragenlijst werd aangevuld met een vraag naar de praktische haalbaarheid om aanwezig te zijn tijdens een intakegesprek met de SPARK36.

2.3.3 Kwalitatieve dataverzameling: interviews naar haalbaarheid

De laatste groep interviews werd georganiseerd na het laatste intakegesprek met de SPARK36. Tijdens deze interviews werden de ervaringen van ouders en CLB-medewerkers met de SPARK36 verder uitgediept.

1. Ervaringen professionals GO! CLB Limburg Noord Adite. (zie vragenroute in bijlage 4A)
2. Gebruikersoordeel ouders die hebben deelgenomen aan intakegesprekken met de SPARK-methode. (zie vragenroute in bijlage 4B)

2.4 Dataprotectie

2.4.1 Manier van toestemming

2.4.1.1 Intakegesprekken met SPARK36

Bij het inplannen van het intakegesprek met de SPARK36 informeerden we de ouders over de opzet van het onderzoek. Aan het begin van het intakegesprek werden de doelstellingen en het verloop van het onderzoek nogmaals besproken en schriftelijk bezorgd aan de ouders (bijlage 5). De toestemming om de gegevens van het gesprek gepseudonimiseerd te verwerken, werd aan het einde van het gesprek besproken en indien akkoord door ouders ondertekend (bijlage 6).

2.4.1.2 Focusgroep-interviews en diepte-interviews

Alle deelnemers van de interviews werden vooraf mondeling en schriftelijk geïnformeerd. Voor het starten van het gesprek, werd het verloop van het interview nogmaals besproken en schriftelijk bezorgd aan de deelnemers. De toestemming om deel te nemen aan het gesprek en de gegevens te verwerken, werd voor het gesprek voorgelegd aan de deelnemers en door hen ondertekend (bijlage 7).

2.4.2 Anonimiteit van respondenten

2.4.2.1 Intakegesprekken met SPARK36

Gegevens die identificatie van participanten mogelijk maken, zijn gepseudonimiseerd. De persoonsgegevens werden op zo'n manier verwerkt, dat deze niet langer kunnen worden toegeschreven aan een specifieke leerling en diens ouders, zonder het gebruik van aanvullende informatie. De directe link tussen de leerling en de dataset werd evenwel niet verbroken, maar werd gecodeerd. Deze code bevat noch de naam, noch de initialen, noch elementen die zouden kunnen leiden tot identificatie. De codes zijn bewaard in een apart, beveiligd bestand, dat enkel in het bezit is van de student. Dit bestand werd niet op dezelfde laptop of desktop bewaard als de databestanden.

2.4.2.2 Focusgroep-interviews en diepte-interviews

Bij het opmaken van het transcript, zijn alle persoonsnamen, plaatsnamen of alle specifieke informatie die de identiteit kan verhullen, verwijderd. In de masterproef zijn enkele fragmenten van de interviews geciteerd op een anonieme wijze en op zo'n manier dat het op basis van een citaat niet mogelijk is om de uitspraak terug te leiden naar een bepaalde participant. De transcripties worden bewaard in een beveiligd digitaal document, dat enkel in het bezit is van de promotoren en de student.

2.4.3 Bescherming van datafile

Alle data zijn tijdens het project vertrouwelijk en met de nodige zorgvuldigheid behandeld. De opgenomen gesprekken zijn enkel beluisterd en uitgetypt door de onderzoeker. De interviewopnames zijn meteen na transcriptie vernietigd. Alle bestanden worden bewaard op een projectgebonden opslaglocatie op een server van GO! CLB Limburg Noord Adite. Deze server is voorzien van afgeschermd gebruiksomgevingen voor de individuele CLB-medewerkers. Bij het versturen van een kopie van vertrouwelijke informatie of documenten zijn deze steeds versleuteld met een wachtwoord.

2.4.4 Medische ethiek

De aanvraag voor deze masterproef werd ingediend bij de Ethische Commissie Onderzoek UZ/KU Leuven. De aanvraag werd goedgekeurd op 25/05/2023 (bijlage 8).

2.5 Data-analyse

2.5.1 Analyse kwalitatieve data

De interviews werden opgenomen op geluidsband en verbatim uitgeschreven en geanonimiseerd. Nadien is het transcript gecodeerd, hierbij werden steeds de onderzoeksvragen voor ogen gehouden. Er werd een codeboom opgesteld met een visuele voorstelling van de belangrijkste thema's en de subjectieve indruk van onderlinge verbanden.

2.5.2 Analyse kwantitatieve data

De kwantitatieve data worden aangeleverd door de ingevulde SPARK36-kaarten, het SPARK-formulier met achtergrondgegevens en het gebruikersoordeel van de ouders. Op deze data is een kwantitatieve beschrijvende analyse met Excel uitgevoerd.

3 Bevindingen en resultaten

3.1 Huidige werking

3.1.1 Bevindingen focusgroep CLB-professionals (codeboek in bijlage 9A)

In het eerste focusgroep-interview met vijf professionals van GO! CLB Limburg Noord Adite werd een evaluatie gemaakt van de huidige invulling van het evaluatietraject bij de overgang van het buitengewoon kleuteronderwijs naar het buitengewoon lager onderwijs. Hierbij werd ingezoomd op de ervaringen van het team met de huidige manier van werken.

De huidige werking werd besproken aan de hand van drie vragen: Wat gaat goed? Wat zijn onze zorgen? Wat willen we verbeteren?

Er werd een codeboek opgemaakt voor de verdere analyse van het interview (bijlage 9A). Hieronder worden de bevindingen beschreven, de codes staan in het vet gedrukt.

Wat gaat goed?

Tijdens een eerste klassenraad wordt het schools functioneren in beeld gebracht samen met de leerkrachten en de therapeuten van de leerling. De deelnemers van de focusgroep vinden het goed dat deze beeldvorming **multidisciplinair** gebeurt. De ouders van de leerlingen die net gestart zijn in het buitengewoon onderwijs, worden ook uitgenodigd tijdens deze klassenraad. Aangezien de **ouders** tijdens dit gesprek **gehoord** en geïnformeerd kunnen worden, vinden de CLB-medewerkers dit een goede praktijk.

Quote: En wat ik ook fijn vind, is dat de ouders uitgenodigd worden op die eerste klassenraad. Ik zou alle ouders uitnodigen, maar op dit moment zijn het alleen de nieuwe. Maar ge voelt wel dat dat een meerwaarde heeft.

De professionals geven aan dat in het buitengewoon onderwijs een evaluatie samen met het CLB zinvol is en blijft, ondanks het niet langer deel uit maakt van de verplichte CLB opdracht. Het CLB kan er namelijk over waken dat de **leerling centraal** blijft tijdens dit traject, met aandacht voor alle aspecten van opvoeden en opgroeien.

Quote: Ik denk dat onze taak er dan wat in is, om dan wat breder te kijken. Dat wij daar wel dat breder zicht proberen te houden, op een leerling dan.

Wat zijn onze zorgen?

Bij de huidige manier van werken, maken de professionals zich voornamelijk zorgen over de adviesvorming door de school, de rol van het CLB bij de adviesvorming en de betrokkenheid van de ouders.

De CLB-medewerkers hebben de indruk dat de adviezen van de school vaak subjectief zijn, er is **geen** objectieve **leidraad** bij de vorming van een advies. Hierbij worden leerlingen vooral in klasgroepen bekeken en minder als individu. De wijziging in het decreet, de indruk van weinig geïnformeerd te worden door de school en gevoel van achter de schermen te werken zorgen ervoor dat de CLB-medewerkers twijfelen over hun rol bij de adviesvorming. Met de huidige manier van werken voelen ze zich **onvoldoende geïnformeerd**, om mee het advies te formuleren bij de overgang. Ten slotte zijn er heel wat zorgen rond de **betrokkenheid van de ouders** in het hele traject. De ouders worden meestal pas aan het einde van het traject geïnformeerd over het advies van de school, zonder dat hun noden eerst beluisterd werden.

Quote: Want de stappen daarna zijn wel OK hé? Observatie. Klassenraad. Het is gewoon dat ge de ouders pas ziet, als dat al allemaal geweest is. Ik zou dat liever eerder hebben, dat je al eens kunt horen, van wat zijn die hun vragen, noden, zorgen.

Wat willen we verbeteren?

De CLB-medewerkers willen graag een **breed beeld** van de leerling en een objectieve **leidraad** om de onderwijsnoden op het moment van de overgang opnieuw te evalueren. Dit hebben ze nodig, om mee een advies te formuleren bij de overgang. Hierbij vinden de CLB-medewerkers het belangrijk om **ouders** goed te **informer**en over deze overgang, en om bij de ouders te bevragen wat hun **noden** zijn in het kader van deze overgang.

Quote: Ja en ook om ... de ouders te horen. Als je die vroeger zou horen, kunt ge ook dat al vroeger kaderen: Wat zijn de opties? Wat traject gaan we nog eens lopen? Dat nog verduidelijken. Dat ge meer een zicht hebt op: Hoe zien zij het? Welke nood hebben zij als ouder?

3.1.2 Bevindingen diepte-interviews met ouders (codeboek in bijlage 9B)

Bij vijf ouders van kinderen, die in september 2023 de overgang van het buitengewoon kleuteronderwijs naar het buitengewoon lager onderwijs maakten, werd gepeild naar hun betrokkenheid tijdens dit traject. Dit werd besproken aan de hand van drie vragen: Wat gaat er goed? Wat loopt moeilijk? Wat hebben jullie nodig?

Er werd een codeboek opgemaakt voor de verdere analyse van het interview (bijlage 9B). Hieronder worden de bevindingen beschreven, de codes staan in het vet gedrukt.

Wat gaat er goed?

De ouders herinneren zich de overgang eerder positief. Ze voelden zich **goed geïnformeerd** door de school. De ouders geven aan dat de school voldoende informatie heeft en voldoende **kennis** heeft omtrent de onderwijsbehoeften om een gepast advies te formuleren. Enkele ouders geven aan het CLB hen kan helpen om de **gepaste hulp** te vinden bij hun behoefte aan opvoedingsondersteuning.

Quote: Het CLB kan een hulplijn zijn. Ook als je ergens mee zit, dan kunt ge dat daar gewoon bevragen. Die geven u advies, waardoor je andere poorten weer open krijgt.

Wat loopt moeilijk?

In de gesprekken met de ouders, werd duidelijk dat het **aanbod** van het **CLB onvoldoende gekend** is, bij de *overgang* van het buitengewoon kleuteronderwijs naar het buitengewoon lager onderwijs. De ouders zijn onvoldoende op de hoogte dat het CLB betrokken is bij de adviesvorming, in het kader van een overgang, ze geven aan de ze het CLB te weinig of te laat in het traject zien.

In de gesprekken kwam telkens aan bod dat ouders het CLB vooral missen wanneer hun kind van het regulier onderwijs *overstapt* naar het buitengewoon onderwijs. Ze hebben op dat ogenblik **nood aan** meer **informatie, advies en begeleiding**. Het valt op dat ze voor deze vragen niet zelf naar het CLB durven gaan.

Quote: Van het gewone onderwijs naar hier, we worden begeleid door CLB. Wat moet ik dan verder doen? Moeten we ergens hulp vragen? Je moet er zelf achter gaan. Via andere ouders, waar moet je zijn, wat je moet doen.

Wat hebben jullie nodig?

Tijdens het traject in het kader van een *overgang*, hebben de ouders vooral nood aan meer **duidelijkheid** rond het **aanbod** van het CLB. De ouders geven ook aan, dat het bij de adviesvorming belangrijk is, om een **breed beeld** te vormen van het kind in zijn hele context. Bij de *overstap* van het regulier naar het buitengewoon onderwijs, zitten ouders met veel vragen en botsen ze op heel wat problemen. De ouders suggereren om hen op dat ogenblik **actief te informeren** over bestaande hulp. Ze hebben nood aan **ondersteuning** bij het zoeken naar thuisbegeleiding, buitenschoolse opvang, financiële hulp en handvaten bij de opvoeding van hun kinderen.

Quote: De rol van het CLB zou strak omlijnd moeten zijn. Dat ouders in algemene zin ook weten, als dit zus of zo, dan moet je bij het CLB zijn.

3.2 Intakegesprekken met SPARK36

3.2.1 Resultaten SPARK36 gesprekken

Onderzoekspopulatie

De SPARK36 werd afgenomen door vier medewerkers van GO! CLB Limburg Noord Adite. Er werden in totaal acht intakegesprekken uitgevoerd met de SPARK36 gespreksleidraad. Deze gesprekken werden ingepland in de periode van januari tot maart 2024. De tijdsduur van het intakegesprek met de SPARK36 varieerde van 40 tot 135 minuten, met een gemiddelde gespreksduur van 75 minuten.

De leeftijd van de leerlingen varieerde tussen 5,0 jaar en 7,7 jaar. Het betroffen 2 meisjes en 6 jongens. Bij 7 van de 8 gesprekken was de moeder aanwezig, bij 4 van deze gesprekken was ook de vader afwezig. Bij één gesprek was de maternale oma aanwezig.

Bij de demografische gegevens van de gezinnen zien we dat de meerderheid van de ouders (n=10) niet in België geboren zijn (6 moeders en 4 vaders). Zeven kinderen groeien op in een tweeoudergezin, één in een één-oudergezin. Vijf van de acht moeders hebben geen diploma secundair onderwijs. De helft van de moeders heeft betaald werk, twee moeders zijn werkloos, één moeder neemt persoonlijk assistentie budget (PAB) op voor de zorg voor haar kind, één moeder is thuis door een chronische ziekte. De meerderheid van de vaders is aan het werk (n=5), twee vaders zijn thuis door invaliditeit, één vader was niet meer in beeld.

Zorgbehoeften (kaart 1)

De domeinen waar de ouders de meeste vragen of bezorgdheden bij hadden de voorbije periode waren: 'samenvatting peuterperiode' (n=7, 87,5%), 'taal-spraak-denkontwikkeling' (n=6, 75%), 'gedrag van het kind' (n=5, 62,5%) en 'gezinszaken' (n=5, 62,5%). Hierbij rapporteerde 75% van de ouders (n=6) voor het domein 'samenvatting peuterperiode' dat ze behoefte hadden aan hulp en ook hulp hebben gebruikt; voor de domeinen 'taal-spraak-denkontwikkeling', 'gedrag van het kind' en 'gezinszaken' was dat telkens 50% (n=4).

De ervaren nood aan ondersteuning vanuit het perspectief van de ouder is het hoogst binnen de domeinen 'taal-spraak-denkontwikkeling' (n=6, 75%), 'gedrag van het kind' (n=5, 62,5%), 'vrijtijdsbesteding kind' (n=6, 75%) en 'sociale contacten en informele steun' (n=4, 50%).

De ervaren nood aan ondersteuning vanuit het perspectief van de professional kwam in grote lijnen overeen met de inschatting van de ouders, wat betreft hun hulpbehoeften. Tabel 2 geeft een overzicht van de besproken SPARK-domeinen en antwoorden.

Tabel 2. Bezorgdheden van ouders en ondersteuningsbehoeften waargenomen door ouders en professionals, per domein

Domeinen van de SPARK36	Bezorgdheden ouders		Behoefte aan ondersteuning*		
	n (%)	Beoordeling ouders	n (%)		
			Beoordeling professionals		
	bezorgd heel bezorgd	info/ advies/ begeleiding	intensieve hulp/ onmiddellijke tussenkoms	info/ advies/ begeleiding	intensieve hulp/ onmiddellijke tussenkoms
Samenvatting peuterperiode	7 (87,5)	0 (0)	1 (12,5)	1 (12,5)	1 (12,5)
Gezondheid & ontwikkeling					
Gezondheid	4 (50)	0 (0)	4 (50)	2 (25)	4 (50)
Motorische ontwikkeling	3 (37,5)	0 (0)	3 (37,5)	0 (0)	3 (37,5)
Taal-, spraak- denkontwikkeling	6 (75)	4 (50)	2 (25)	5 (50)	2 (25)
Taalgebruik van ouders	1 (12,5)	1 (12,5)	0 (0)	1 (12,5)	0 (0)
Emotionele ontwikkeling	3 (37,5)	1 (12,5)	2 (25)	1 (12,5)	3 (37,5)
Kind-ouderinteractie					
Gedrag van het kind	5 (62,5)	2 (25)	3 (37,5)	3 (37,5)	3 (37,5)
Omgang met anderen	3 (37,5)	2 (25)	0 (0)	1 (12,5)	2 (25)
Opvoeding	3 (37,5)	2 (25)	1 (12,5)	2 (25)	2 (25)
Ontwikkelingsstimulering en onderwijs voorbereiding	3 (37,5)	2 (25)	2 (25)	3 (37,5)	2 (25)
School/opvang	4 (50)	1 (12,5)	2 (25)	1 (12,5)	2 (25)
Vrijtijdsbesteding kind	3 (37,5)	5 (62,5)	1 (12,5)	7 (87,5)	1 (12,5)
Gezin & omgeving					
Woon- en leefsituatie	2 (25)	0 (0)	3 (37,5)	1 (12,5)	3 (37,5)
Sociale contacten en informele steun	4 (50)	1 (12,5)	3 (37,5)	2 (25)	4 (50)
Zorgen aangegeven door anderen	3 (37,5)	0 (0)	1 (12,5)	0 (0)	2 (25)
Gezinszaken	5 (62,5)	2 (25)	1 (12,5)	2 (25)	2 (25)

* De 6-punts-beoordeling van ouders en professionals werd gedichotomiseerd met het oog op de leesbaarheid; de categorie 'geen hulp nodig' werd weggelaten.

Zorgaanbod (kaart 2)

Tijdens het intakegesprek werd, na het overlopen van de 16 domeinen, in 75% (n=6) van de gesprekken opvoedingsondersteuning gegeven. De ondersteuning bestond voornamelijk uit positieve feedback, en informatie of advies over opvoeding. Na het intakegesprek was bij 87,5% (n=7) verdere opvolging nodig door de CLB-medewerker voor het inwinnen van informatie bij andere instanties, begeleiding door het CLB, telefonische contact houden of het doorverwijzen naar externe diensten.

Risico inschatting (kaart 3)

Om een overall risico-inschatting (laag – verhoogd – hoog) te maken, worden de CLB-medewerkers ondersteund door een lijst van factoren (tabel 1) die een positieve (lager risico) of negatieve (hoger risico) invloed kunnen hebben.

De items ‘competentie van de ouders’ en ‘openheid ouders tijdens dit contactmoment’ worden het vaakst positief gescoord, beiden in 87,5% (n=7) van de gevallen. Bij alle (n=8) gesprekken werd de ‘kindfactor’ negatief gescoord. Ook ‘spraak-taalontwikkeling’ en ‘hoeveelheid sociale steun’ worden vaak negatief ingeschat met 87,5% (n=7) en 75% (n=6). Bij deze kleine groep van ouders, werden de factoren ‘psychiatrische problemen ouders’ en ‘verslaving ouders’ ook enkele keren negatief gescoord met 25% (n=2) en 12,5% (n=1).

De overall risico-inschatting voor ontwikkelings- en opvoedproblemen werd bij 12,5% (n=1) beschreven als laag risico, bij 62,5% (n=5) als verhoogd risico en bij 25% (n=2) als hoog risico.

3.2.2 Resultaten gebruikersoordeel ouders

Na elk intakegesprek met de SPARK36, werden de ouders kort bevraagd met vier schaalvragen (zie bijlage 3). De vragenlijst werd door 7 ouders ingevuld. Voor één ouder was het te moeilijk om de vragenlijst in te vullen omwille van de taalbarrière, deze ouder heeft aangegeven dat ze de intake met SPARK36 wel zeer volledig vond.

Alle ouders scoorden dat er alle mogelijke moeite was gedaan om hen te helpen om de ontwikkeling van hun kind te begrijpen, om te luisteren naar de dingen die belangrijk zijn als het gaat over de ontwikkeling van hun kind en om de dingen die belangrijk zijn voor hun mee te nemen bij het kiezen van een volgende stap.

Vijf ouders vonden het helemaal niet moeilijk om tijd vrij te maken voor het intakegesprek. Twee ouders scoorden neutraal, voor hen was het niet heel erg moeilijk, maar ook niet gemakkelijk om tijd vrij te maken voor het intakegesprek met de SPARK. Eén van deze ouders gaf aan dat het wat moeilijker was gegaan om tijd vrij te maken, omdat hun kind ziek was geworden op de dag van het gesprek, waardoor de ouders niet beiden aanwezig konden zijn.

3.3 Ervaringen met de SPARK36

3.3.1 Bevindingen focusgroep CLB-professionals

Na het afronden van de intakegesprekken met de SPARK36 werden de vijf medewerkers van GO! CLB Limburg Noord Adite opnieuw samen gebracht voor een focusgroep-interview. Deze keer met de focus op de praktische haalbaarheid, de aanvaardbaarheid en de mate waarin een intakegesprek met SPARK36 voldoet aan de behoeften van de CLB-medewerkers. Er werd ook ingegaan op de toekomst van de SPARK36 in het buitengewoon onderwijs.

Er werd een codeboek opgemaakt voor de verdere analyse van het interview (bijlage 10A). Hieronder worden de bevindingen beschreven, de codes staan in het vet gedrukt.

3.3.1.1 Praktische haalbaarheid

De deelnemers van de focusgroep hebben weinig problemen ervaren met het **inplannen** van de intakegesprekken met de ouders. Enkele ouders hebben aan de CLB-medewerkers aangegeven dat het inplannen van het gesprek niet belastend was.

Gemiddeld duurde een intakegesprek met SPARK36 meer dan een uur. De deelnemers vermoeden, dat de **tijdsduur** van het gesprek, enerzijds verklaard kan worden door de nog beperkte ervaring van de CLB-medewerkers met de SPARK36. Anderzijds merken de CLB-medewerkers dat er bij kinderen in het buitengewoon onderwijs op meerdere domeinen zorgen zijn, waardoor het gesprek langer duurt. Hierbij geven de deelnemers nog aan, dat na een intake met de SPARK36, zelden nog bijkomende gesprekken nodig zijn om informatie te verzamelen, in het kader van het gehele CLB-traject. Binnen het gehele traject zorgt de SPARK-methode op die manier niet voor een extra tijdsinvestering.

Quote: Ja, naar haalbaarheid toe: het duurt dan wel lang, maar je hebt in één gesprek ook wel alles. Terwijl je misschien nu, drie vier gesprekken doet, en ge krijgt stukjes. En nu hebt ge in één gesprek vanuit de ouder het hele beeld. Dus het duurt lang, maar het is misschien wel efficiënt, omdat ge ook wel, in één keer, alles hebt.

3.3.1.2 Aanvaardbaarheid

ERVARINGEN CLB-PROFESIONALS

Wat gaat goed?

De deelnemers aan de focusgroep zijn tevreden dat de SPARK36 zorgt voor **structuur** in het intakegesprek. Dit zorgt voor een geruststelling, dat aan het einde van het gesprek alle domeinen besproken zijn. Het **klappertje**⁵ zorgt ervoor dat de ouders deze structuur ook mee kunnen volgen. Bovendien hebben de CLB-medewerkers het gevoel dat ook anderstaligen, dankzij de vertalingen en de figuren op het klappertje, meer betrokken zijn tijdens het gesprek.

Een intakegesprek met SPARK36 helpt de CLB-medewerkers om een **volledig en breed beeld** te krijgen van de leerling in zijn volledige context. De deelnemers geven aan dat ze met de SPARK36 **extra informatie** verzamelen, die men zonder de SPARK36 niet zou bespreken. De extra informatie zorgt ervoor dat de CLB-medewerkers zich beter geïnformeerd voelen.

Quote: Bij degene die meertalig zijn, die ook Nederlands konden, vond ik dat wel positief met dat klappertje, dat dat daar bij stond in hun taal. Dat merk je wel, dat dat voor hun fijn was. Maar ook voor gewoon Nederlandstaligen, was dat ook wel handig, dat ze konden meevolgen. Dat daar voor hun een even duidelijke structuur in zat, als voor ons.

Wat zijn onze zorgen?

De deelnemers aan het focusgesprek merken, dat het bij **anderstaligen** moeilijk blijft om dieper in te gaan op de zorgen die er zijn. Bij gesprekken zonder SPARK36 is er natuurlijk ook een moeizame communicatie door de taalbarrière. Het klappertje was alleszins een ondersteuning bij anderstaligen, omdat de CLB-medewerkers minder moesten nadenken over de vragen. Een tolk betrekken bij het intakegesprek zal wellicht helpen om de finesses beter te begrijpen, tegelijk vrezen de medewerkers dat dit een grote impact zal hebben op de tijdsduur van het gesprek.

Met de SPARK36 worden verschillende domeinen besproken, elk domein wordt op dezelfde manier bevraagd. Hierdoor hebben dat de CLB-medewerkers soms het gevoel dat ze in

---

⁵ Klapper: Boekje met ondersteunend beeldmateriaal per domein dat ingezet kan worden tijdens het gesprek

herhaling vallen. Een mogelijke **valkuil** hierbij is, dat de medewerkers sommige zaken gaan invullen voor de ouder, zonder het expliciet te bevragen.

Aan het einde van het SPARK36-gesprek maakt de professional een **risico-inschatting**. Enkele CLB-medewerkers vinden het moeilijk om deze inschatting te maken. De pedagogen zijn gewoon om met vragenlijsten te werken met een duidelijk cutoff, ze hebben het gevoel dat de risico-inschatting met de SPARK36 meer subjectief is. Bijkomend hebben de CLB-medewerkers de ervaring dat er voor ouders van kinderen in het buitengewoon onderwijs een zwaardere zorg is, waardoor de risico-inschatting zelden laag zal zijn.

De CLB-medewerkers merken op dat met de SPARK36 **veel noden** van ouders van kinderen in het buitengewoon onderwijs benoemd worden, terwijl dat de ouders zelden spontaan met deze vragen naar het CLB komen. Sommige thema's keren vaak terug; dit zijn vragen rond buitenschoolse opvang, vrijetijdsbesteding en financiële ondersteuning. Soms komen er ook moeilijke, pijnlijke vragen; deze vragen gaan meestal over het toekomstperspectief van hun kinderen. De deelnemers maken zich zorgen, of ze voldoende competent zijn, en voldoende tijd hebben, om deze vragen behoorlijk op te nemen.

Quote: Naar haalbaarheid toe. Dat is waar ik me het meeste zorgen over maak. Er komt heel wat, ... er komen veel vragen, terechte vragen. Maar wat dan eh?

Wat hebben we nodig?

Om tegemoet te komen aan de vragen van de ouders, hebben de CLB-medewerkers nood aan een **goed netwerk**. Hierbij willen ze een goede samenwerking installeren met externe diensten die de juiste expertise hebben om de ouders verder te helpen. Voor de thema's die regelmatig terugkomen willen de CLB-medewerkers enkele **folders** voor ouders ontwikkelen, die de medewerkers kunnen ondersteunen bij het informeren van de ouders.

Meer **ervaring** met SPARK36 is nodig om de gesprekken soepeler te laten verlopen en om zich veiliger te voelen bij het maken van de risico-inschatting. Ook voor het geven van zinvolle informatie en advies is bijkomende ervaring nodig.

Quote: Daar gaan we ook wel in groeien ook eh. Hoe meer vragen we krijgen, gaan we meer antwoorden gaan zoeken en dan meer advies kunnen geven. Want in het verleden hadden we zo geen vragen, minder vragen eh. Omdat ge die vragen ook niet stelde.

ERVARINGEN OUDERS (door de bril van de CLB-professionals)

Wat gaat goed?

De CLB-medewerkers delen tijdens het focusgroep-interview de indruk dat de intakegesprekken met de SPARK36 een positieve ervaring was voor de ouders. Door met de SPARK36 te werken ligt de **focus** tijdens een gesprek veel meer op de zorgen en de behoeften van de ouders. De CLB-medewerkers krijgen een goed beeld van het standpunt van de ouders. Doordat de focus niet enkel op het schoolse ligt, denken de professionals dat de ouders zich **meer gehoord** voelen.

Quote: Je focust niet op: Hoe gaat het op school? Je focust op: Wat is de zorg van de ouders? Dat die zich meer gehoord voelen, denk ik. En meer geholpen, want ge gaat op hun vragen in en oplossingen zoeken.

Wat zijn onze zorgen?

In het hele traject in het kader van een overgang van het buitengewoon kleuteronderwijs naar het buitengewoon lager onderwijs, is het intakegesprek met SPARK36 een **extra gesprek** voor de ouders. De deelnemers van het focusgroep-interview vragen zich af of ouders deze extra inspanning aanvaardbaar vinden.

Bij één CLB-medewerker vonden de ouders het moeilijk om bij elk domein de juiste **score** te geven. Bij dit gesprek waren beide ouders aanwezig, en hun scores kwamen niet altijd overeen. Enkele CLB-medewerkers vragen zich af of de ouders na het gesprek **voldoende antwoorden** hebben gekregen op hun vragen. Sommige vragen werden niet onmiddellijk beantwoord, omdat nog verder onderzoekwerk nodig was door de CLB-medewerker. De CLB-medewerkers zouden het jammer vinden als de ouders zich niet geholpen voelen na het gesprek.

Quote: Ze hebben al het gevoel, dat ze zo nergens terecht kunnen. Als ze dan hier alles leggen, wil ik ook dat wij daar wel een antwoord op kunnen geven. Dat ze verder kunnen.

3.3.1.3 Vervulling behoefte

Wat gaat goed?

Na een intakegesprek met SPARK36 hebben enkele CLB-medewerkers een goed zicht op het **standpunt van de ouders**. Hierdoor voelen ze zich gesterkt om een advies te formuleren samen met de school. Daarbij helpt SPARK36 om een **advies op maat** van de leerling te formuleren, waarbij de noden van de leerling en hun ouders centraal staan.

Wanneer bij de overgang van het buitengewoon kleuteronderwijs naar het buitengewoon lager onderwijs een typewijziging wordt geadviseerd, ervaren de CLB-medewerkers dat ze dankzij SPARK36 een heel **breed beeld** hebben. Dit zorgt ervoor dat ze voldoende informatie hebben om dit advies te formuleren en nadien het attest op te maken, zonder dat een bijkomend gesprek nodig is om informatie te verzamelen.

Quote: En dan vond ik dit wel heel zinvol. Je hebt een heel breed beeld. Uw ouders hebben het, zo ja, duidelijk verteld. Ik vond dat wel heel zinvol.

Wat zijn onze zorgen?

Met SPARK36 verzamelen we onvoldoende informatie over het **schools functioneren** van de leerling. Hiervoor hebben de CLB-medewerkers nog steeds input van de school nodig. De medewerkers botsen echter op een moeilijke communicatie met de school om hierover tijdig en voldoende geïnformeerd te geraken. Verder is het voor de CLB-medewerkers niet duidelijk welke criteria door de school worden gehanteerd om een advies te formuleren. Er is geen duidelijke leidraad bij deze adviesvorming.

Quote: Daar hebt ge ook de schoolse info voor nodig eh. Want hoe het thuis gaat, ja, dat is ooit heel anders, dan hoe ze op school ...

Wat is er nog nodig?

Om voldoende geïnformeerd te zijn over het schools functioneren van de leerlingen, blijft de **input van de school** belangrijk. Hierbij wil het CLB met de school op zoek gaan naar een leidraad bij de adviesvorming in het kader van een overgang.

Bijkomend willen de CLB-medewerkers de **klasobservaties** tijdens het traject behouden. Aangezien de kinderen meestal niet aanwezig zijn tijdens een intakegesprek, zorgt een observatie, voorafgaand aan het gesprek, voor meer verbondenheid tijdens het intakegesprek. Tijdens een klasobservatie verzamelen de CLB-medewerkers ook zinvolle informatie voor de adviesvorming.

Quote: Ik had de kindjes wel op voorhand gezien. Helpt wel voor uw inschatting, vind ik. Je weet dan ook over wie het gesprek gaat...

3.3.1.4 Toekomst SPARK36 in het buitengewoon onderwijs

Met SPARK36 bevragen CLB-medewerkers domeinen die ze tijdens een intakegesprek niet bevragen. De deelnemers van de focusgroep merken dat er **meer informatie** naar boven komt, die ze zonder SPARK36 niet achterhalen. Dit ervaren ze als een grote meerwaarde. Om deze reden zien ze de SPARK-methode als een belangrijke tool bij een preventieve werking in het buitengewoon onderwijs.

In interviews met de ouders, bleek dat ze bij het instappen in het buitengewoon onderwijs met veel noden en vragen zitten. Bovendien is er door een wijziging in het decreet, twijfel over de nood aan een CLB-traject bij kinderen die overgaan van het kleuteronderwijs naar het lager onderwijs. Daarom willen de CLB-medewerkers bekijken of de **timing** van de SPARK beter is bij leerlingen die instappen in het buitengewoon onderwijs.

De deelnemers van de focusgroep vermoeden dat de SPARK36 bij heel wat **CLB-trajecten** een meerwaarde kan zijn. Ze denken hierbij aan leerlingen in het buitengewoon onderwijs bij wie gedacht wordt aan een typewijziging of leerlingen bij wie gedacht wordt aan een niet-schoolgaande setting. Ook voor leerlingen in het regulier onderwijs waarbij er zorgen zijn rond de ontwikkeling, zou een gesprek met SPARK36 bijkomende informatie kunnen aanleveren tijdens een CLB-traject.

Quote: En inderdaad, in het gewoon onderwijs, waar zo kleutertjes, waar ge zo voelt dat is een ontwikkelingsproblematiek, daar zie ik dat ook wel zinvol. Om het ook breder in kaart te brengen. Want ge krijgt daar ook heel vaak, alleen de info van school.

3.3.2 Bevindingen diepte-interviews met ouders

Vier ouders die een intakegesprek hadden met SPARK36, werden nadien bevraagd met diepte-interviews. Er werd ingezoomd op de praktische haalbaarheid, de aanvaardbaarheid en de mate waarin een intakegesprek met SPARK36 voldoet aan de behoeften van de ouders. Er werd ook ingegaan op de toekomst van de SPARK36 in het buitengewoon onderwijs.

Er werd een codeboek opgemaakt voor de verdere analyse van het interview (bijlage 10B). Hieronder worden de bevindingen beschreven, de codes staan in het vet gedrukt.

3.3.2.1 Praktische haalbaarheid

Het **inplannen** van het gesprek liep voor de ene ouder al wat vlotter dan voor de andere. De ouders die een beetje moesten zoeken naar een vrij moment, geven vooral aan dat de zorg voor hun kinderen een remmende factor was. Bij alle ouders is er een grote **bereidheid** voor het intakegesprek, ze vinden het allemaal belangrijk om tijd vrij te maken voor een gesprek over hun kind. Eén ouder maakte zich bij de uitnodiging wat **zorgen** dat haar kind sowieso de overstap zou moeten maken, ze suggereert om dit wat meer te nuanceren, zodat ouders ook weten dat een jaar doorkleuteren, ook bij de mogelijkheden hoort.

Quote: Het was wel even zoeken, het was even puzzelen, maar uiteindelijk is het wel gelukt. Ik heb het ook aan papa gevraagd, of hij ook die dag vrij kon nemen. Had die ook gedaan. Want dat vinden we best belangrijk, vooral als het om je kind gaat.

3.3.2.2 Aanvaardbaarheid en vervulling behoefte

Voor de ouders was het intakegesprek met SPARK36 overwegend een positieve ervaring. Ze geven allemaal aan dat het aangenaam is om volledig **gehoord** te worden en een **breed beeld** te kunnen geven van de hele context waarin hun kind ontwikkelt. Het is comfortabel om een keer hun kant van het verhaal te mogen vertellen. De ouders voelen zich **betrokken** tijdens het gesprek. Er is voldoende ruimte om hun antwoorden te nuanceren en voldoende overleg om bij elke domein tot een score te komen. Enkele ouders geven aan, dat bij sommige vragen heel wat **emoties** naar boven komen. Ze worden soms geconfronteerd met de beperkingen van hun kind. De verschillende **domeinen** die bevraagd werden, beschouwen de ouders als duidelijk en relevant. Ze ervaren de manier van vraagstelling als zeer gericht. Het is voor de

ouders niet moeilijk om **antwoorden te formuleren** op de gestelde vragen. Ze kunnen er heel eerlijk op antwoorden. Eén ouder geeft mee dat ze wel kon antwoorden op de vragen, maar dat het soms moeilijk is om er dan ook echt een score aan te koppelen.

Quote: Ik persoonlijk vind dat zelf het fijnste om een zo groot, of een zo breed mogelijk beeld, te kunnen schetsen. En tegelijk, is het ook wel eens fijn om af en toe gehoord te worden, in wat er allemaal bij komt kijken. En dus, ik vind dat wel aangenaam dat dat uitgebreid genoeg is. Omdat, dat ook wel iets is waar we vaak tegenaan lopen, dat dat niet uitgebreid genoeg is of zo. Dat ge niet een volledig beeld kunt geven, of niet genuanceerd genoeg kunt uitleggen hoe de situatie is.

3.3.2.3 Aandachtspunten bij vorming advies

Bij de adviesvorming vinden ouders het belangrijk dat er een goede afstemming is tussen de noden van het kind thuis en de noden van het kind op school. Hierbij is de **input van de leerkrachten** onmisbaar. Tegelijk halen de ouders de **klasobservatie** aan als een belangrijk instrument om hun kind beter te leren kennen. Bovendien geeft een ouder aan dat het noodzakelijk is dat het advies goed overwogen wordt en dus **consistent** kan worden uitgevoerd. Deze duidelijkheid is nodig om voldoende veiligheid te bieden vanaf de start van het schooljaar.

Quote: :Sowieso ouders plus leerkrachten, want zij weten ook een groot stuk van hen eh. Een kind is sowieso anders op school, dan dat die thuis is.

3.3.2.4 Toekomst SPARK36 in het buitengewoon onderwijs

Alle ouders zouden met plezier opnieuw tijd vrijmaken voor een gesprek met SPARK36. Ze voelen zich gehoord en geholpen, en alle hulp die ze krijgen is welkom. Ze raden ons aan om het **instrument** zeker te **behouden** binnen onze trajecten in het buitengewoon onderwijs. De ouders bevestigen tevens dat ze bij het **instappen in het buitengewoon onderwijs** met heel veel zorgen en vragen zitten. Ze vinden moeilijk hun weg in het landschap van de hulpverlening. Ze geloven dat een gesprek met SPARK36 op dat ogenblik, hun kan helpen om de weg te vinden naar de juiste hulp.

Quote: Dat heeft wel ons leven op zijn kop gezet. Nu trekken we ons plan wel, maar in het begin hadden we echt wel iemand nodig die ons meer uitleg over dat kon geven. En ja, ons meer ging helpen, want we waren eigenlijk een beetje aan ons lot overgelaten.

4 Discussie

Het implementeren van een intakegesprek met de SPARK-methode had als doel om de ouders vroeger en meer te betrekken bij het evaluatietraject bij de overgang van het buitengewoon kleuteronderwijs naar het buitengewoon lager onderwijs. Met de SPARK-methoden hoopten we bezorgdheden, noden en verwachtingen van ouders breed en gestandaardiseerd in kaart te brengen, om mee te kunnen nemen in het advies bij deze overgang. Het doel van de studie was om na te gaan of het gebruik van de SPARK-methode tijdens een intakegesprek haalbaar was voor CLB-professionals en ouders.

4.1 Bevindingen

Bij de beschrijvende resultaten van de intakegesprekken met de SPARK36-methode, zien we enkele opvallende **verschillen met de resultaten van de het SPARK-36-project**.

Voor een gesprek met SPARK36 tijdens een intakegesprek was de *gemiddelde tijdsduur* 75 minuten, terwijl de gemiddelde tijdsduur in het SPARK-36-project 36.2 minuten was. (10) Dit verschil kan mogelijk als volgt worden verklaard. Ten eerste werd de SPARK36 binnen dit onderzoek toegepast tijdens een intakegesprek, waarvoor CLB-medewerkers meestal een uur in hun agenda reserveren. De CLB-medewerkers hadden bovendien nog niet veel ervaring met het instrument, wanneer de intakegesprekken werden uitgevoerd. De gesprekken vonden immers plaats tijdens het eigen maken van de methodiek. Met wat meer ervaring is het misschien haalbaar om in de toekomst een intakegesprek met de SPARK36 in een uur af te ronden. Anderzijds zien we, dat er bij de ouders van kinderen in het buitengewoon onderwijs, zorgen zijn op meerdere domeinen, dit vraagt gemiddeld dus ook meer tijd.

Bij de *zorgbehoeften* (SPARK36, kaart1) zien we dat ouders in deze studie bij alle domeinen veel zorgen aangeven in de afgelopen periode. De ouders hebben ook veel nood aan hulp en ondersteuning in de toekomst. De domeinen waar de ouders de meeste bezorgdheden bij hadden de voorbije periode waren 'samenvatting peuterperiode' (87.5%), 'taal-spraak-denkontwikkeling' (75%), 'gedrag van het kind' (62.5%) en 'gezinszaken' (62.5%). In het SPARK-36-project rapporteerden de ouders binnen deze domeinen minder zorgen: 'samenvatting peuterperiode' (16%), 'taal-spraak-denkontwikkeling' (8%), 'gedrag van het kind' (12.1%) en 'gezinszaken' (10.3%). (10) Mogelijk hebben de verschillen te maken met de specifieke

kenmerken van de onderzoekspopulatie en de kwetsbaarheid van de kinderen binnen dit onderzoek. In Nederland werd het gebruik van de pre-SPARK onderzocht bij zwangere vrouwen in kwetsbare omstandigheden. Ook binnen deze kwetsbare groep zien de onderzoekers meer bezorgheden, met meer nood aan hulp en ondersteuning. (16) De ervaren nood aan ondersteuning in de toekomst, vanuit het perspectief van de ouder is opvallend hoog binnen het domein 'sociale contacten en informele steun' (50%). In het SPARK-36-project rapporteren minder ouders (6.2%) nood aan ondersteuning voor dit domein. (10) Ouders van kinderen in het buitengewoon onderwijs geven aan, dat ze minder makkelijk kunnen terugvallen op hun eigen netwerk om hen te helpen bij de zorg van hun kinderen. (17) Bij het *zorgaanbod* (SPARK, kaart 2) wordt ongeveer evenveel opvoedingsondersteuning gegeven tijdens een intakegesprek met SPARK36 als tijdens een systematisch contactmoment in het SPARK-36-project. Ondanks dat ouders van kinderen in het buitengewoon onderwijs heel wat professionals gezien hebben in het diagnostisch traject bij hun kind, hebben ze toch nog steeds veel vragen over opvoeding. Na het intakegesprek was bij 87,5% verdere opvolging nodig door de CLB-medewerker, in vergelijking met 25.5% verdere opvolging in het SPARK-36-project. (10) Dit vraagt van de CLB-medewerker uiteraard nog een extra tijdsinvestering na het afronden van het gesprek. Deze factor kan de haalbaarheid van het instrument in het buitengewoon onderwijs mede beïnvloeden. Anderzijds is dit cijfer ook een indicatie voor de nood aan hulp bij ouders van kinderen in het buitengewoon onderwijs.

Bij de *risico-inschatting* (SPARK, kaart 3) valt op dat volgende beïnvloedende factoren, vaak als negatief worden gescoord; 'kindfactor', 'gedrag van het kind', 'spraak-taalontwikkeling', 'hoeveelheid sociale steun' e.a. We merken op, dat bij deze kleine groep van ouders, ook de factoren 'verslaving ouders' en 'psychiatrische problemen ouders' enkele keren negatief werd gescoord. Uit literatuur (18-20) weten we dat bij drie of meer van deze benoemde risicofactoren, het risico op kindermishandeling exponentieel toeneemt. In deze studie is de gemiddelde overall risico-inschatting voor ontwikkelings- en opvoedproblemen bij 12,5% laag risico, bij 62,5% verhoogd risico en bij 25% hoog risico. We zien we dat meer zorgen en hulpvragen bij deze ouders ook leiden tot een hogere risico-inschatting als we dit vergelijken met de resultaten van het SPARK-36-project (85,9% laag risico – 12,3% verhoogd risico – 1,8% hoog risico). (10) Het is belangrijk dat we bij ouders van kinderen in het buitengewoon onderwijs zeer alert blijven dat hun draagkracht niet wordt overschreden.

Bij de bevindingen van het kwalitatief onderzoek zien we veel **overeenkomsten tussen de ervaringen van de ouders en de professionals.**

Zowel de ouders als de professionals zijn tevreden dat de SPARK36 helpt om een *breed beeld* van de leerling te schetsen. Hierbij vinden de ouders het vooral aangenaam dat ze volledig gehoord worden. Ze kunnen eens helemaal hun kant van het verhaal vertellen. De professionals verzamelen extra informatie, die hen ondersteunt om een risico-inschatting te maken en een advies te formuleren bij de overgang van het buitengewoon kleuteronderwijs naar het buitengewoon lager onderwijs.

Tijdens de interviews bemerken we een *hoge behoefte aan opvoedingsondersteuning* bij het instappen in het buitengewoon onderwijs. Ouders geven hierbij aan dat het aanbod van opvoedingsondersteuning onvoldoende gekend is en onvoldoende tegemoet komt aan hun noden. Ze hebben vaak het gevoel dat ze van het kastje naar de muur worden gestuurd. Deze bevindingen zijn vergelijkbaar met de bevindingen van Rapport 53 van het steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. De onderzoekers van dit rapport formuleren op basis van de vaststellingen, aanbevelingen om tot een betere afstemming van vraag en aanbod te komen op het vlak van opvoedingsondersteuning voor gezinnen met een kind met een handicap. (14) Met het SPARK-instrument worden de noden en zorgen van de ouders verkend en gaan professionals samen met hen op zoek naar passende hulp. Op die manier kan het instrument een belangrijke tool worden om vraag en aanbod op vlak van opvoedingsondersteuning op elkaar af te stemmen.

4.2 Sterktes en zwaktes van de studie

Als **sterkte** van deze studie kan worden aangehaald dat het onderzoek *uniek is*, in de zin dat het gebruik van de SPARK36 niet eerder werd onderzocht in het buitengewoon onderwijs. Binnen dit kleinschalige project zien we dat er meer zorgen zijn bij deze ouders, dat ze nood hebben aan opvoedingsondersteuning tijdens het consult en dat er meer nood is aan verdere begeleiding door het CLB. Deze elementen hebben een impact op de tijdsinvestering van een gesprek met SPARK36. Tegelijk biedt een gesprek met de SPARK36 een kans om de zorgen en noden sneller te signaleren, zodat vroegere interventies kunnen leiden tot een gunstigere uitkomst voor kind, ouder en maatschappij.

Een tweede sterk punt was, dat bij de beperkte groep ouders die in aanmerking kwamen voor het onderzoek, een grote *bereidheid* bestond om deel te nemen aan de studie. Alle ouders stemden in voor een intakegesprek met de SPARK36-methode. Daardoor hebben we ouders met uiteenlopende achtergronden kunnen bereiken voor dit onderzoek, ook de meest kwetsbare gezinnen.

Bij de interpretatie van deze studie is voorzichtigheid geboden, omwille van **enkele tekortkomingen**.

De intakegesprekken vonden plaats tijdens de SPARK36-opleiding van de CLB-medewerkers. De medewerkers hadden daardoor nog een *beperkte ervaring* met het instrument op het ogenblik van de intakegesprekken. Daarom is voorzichtigheid nodig bij het interpreteren van de praktische haalbaarheid op basis van de tijdsduur van de gesprekken.

Verder gaat het om een *kleinschalige studie* uitgevoerd bij CLB-medewerkers van één centrum en leerlingen van één school. Bovendien worden niet alle types van buitengewoon onderwijs aangeboden in de geïnccludeerde school. De geïnccludeerde leerlingen volgen allemaal onderwijs binnen type 2 en type 4. Mogelijk hebben ouders van kinderen binnen de andere types van het buitengewoon onderwijs minder noden of andere zorgen.

In principe werd de SPARK36 ontworpen als gespreksleidraad tijdens een systematische contact bij driejarige kleuters. In deze masterproef werd gespreksleidraad gebruikt in een *andere setting*, namelijk als gespreksleidraad bij een intakegesprek van een CLB-traject. De leerlingen waren ook allemaal veel ouder dan 3 jaar. De SPARK-methode heeft, ongeacht voor welke leeftijd hij wordt ingezet, dezelfde structuur en aanpak. Enkel de omschrijving van de domeinen en de voorbeelden zijn aan de leeftijd aangepast. Mogelijk sluiten de voorbeelden van de SPARK36 juist goed aan bij de ontwikkeling van kinderen in het buitengewoon onderwijs.

Initieel was het de bedoeling om de kwalitatieve gegevens zowel bij de professionals als bij de ouders te verzamelen via focusgroep-interviews. Met interactie tussen de groepsleden hoopten we om diepere inzichten naar boven te krijgen. Bij het organiseren van de interviews bij de ouders, was het echter niet haalbaar om een voldoende grote groep ouders samen te krijgen voor een focusgroep-interview, op hetzelfde moment. Daarom werd bij de ouders gekozen voor *diepte-interviews*. Waarschijnlijk heeft de keuze voor diepte-interviews eerder

een beperkt effect op de resultaten van het onderzoek, aangezien de meertaligheid bij heel wat van de deelnemers zorgde voor moeilijkere gesprekken met een beperkte interactie.

4.3 Aanbevelingen voor de jeugdgezondheidszorg

Hoewel dit een zeer kleinschalig onderzoek is, kunnen enkele aanbevelingen voor de jeugdgezondheidszorg worden geformuleerd na kritische analyse van de resultaten.

Zowel de ouders als de CLB-medewerkers die meewerkten aan dit onderzoek zijn over het algemeen erg positief over het **gebruik van SPARK36 in het buitengewoon onderwijs**. De SPARK-methode helpt hen om een breed beeld te schetsen van het kind in zijn context, waarbij de ouders zich gehoord voelden in hun zorgen, maar ook in hun krachten. De ouders voelen zich betrokken tijdens het gesprek. Voor de CLB-medewerkers zorgt de SPARK36 voor structuur in hun gesprek, bovendien helpt de SPARK36 om bijkomende informatie te verzamelen. Daarom bevelen we aan pilots uit te voeren in meerdere centra om het gebruik van de SPARK36-methode in het buitengewoon onderwijs verder te onderzoeken.

CLB-professionals zijn zoekend naar hun **rol binnen het buitengewoon onderwijs**. De recente wijzigingen in het decreet basisonderwijs (2) betekende dat CLB-medewerkers bij hun leerlingenbegeleiding in het buitengewoon onderwijs op zoek zijn naar de geschikte invulling van hun opdracht. Bovendien zagen we in de studie, dat ouders onvoldoende op de hoogte zijn van het aanbod van het CLB in het buitengewoon onderwijs. Hierover is meer duidelijkheid nodig, zodat we ouders ook beter kunnen informeren over het aanbod van de hulp en de ondersteuning door het CLB. Vanuit onderzoek (14) weten we dat ouders belang hechten aan de manier waarop ze ondersteund worden. Belangrijke aspecten hierbij zijn: een vlotte toegankelijkheid, persoonlijk contact, betrokkenheid van de ouders en continuïteit van de ondersteuning. Dit zijn elementen die nauw aansluiten bij de opdracht en de kernwaarden van een CLB.

Uit de gesprekken met de ouders bleek, dat de zorg voor een kind met bijkomende noden zwaar is in combinatie met de zorg voor de andere kinderen in het gezin en in combinatie met het arbeidsleven. Ze kunnen hierbij vaak ook minder terugvallen op de hulp vanuit hun eigen netwerk. Hierdoor is er weinig tijd over voor hun sociaal leven en vrije tijd. We moeten daarom

alert zijn dat de **draagkracht** van deze ouders niet wordt overschreden, zonder hierbij de regie over te nemen bij de opvoeding van hun kind.

4.4 Aanbevelingen voor verder wetenschappelijk onderzoek

Binnen het buitengewoon onderwijs was dit onderzoek een pilootproject naar de haalbaarheid van de SPARK-methode, met een klein aantal deelnemers. Hierdoor zijn de resultaten niet generaliseerbaar. Verder onderzoek is dan ook wenselijk.

Eenzijds is er nood aan een grotere haalbaarheidsstudie, waarbij meerdere CLB-centra worden geïnccludeerd. Hierbij is het belangrijk dat de betrokken CLB-medewerkers voldoende tijd en ruimte krijgen om zich de SPARK36-methode eigen te maken. Zodat de praktische haalbaarheid van het instrument in het buitengewoon onderwijs verder kan worden bestudeerd. Hierbij is het mogelijk interessant na te gaan welke andere methodes bestaan naast de SPARK om ontwikkel- en opvoedbehoeften in kaart te brengen en welke het best haalbaar is in de praktijk.

Aangezien de ouders in dit onderzoek opmerkelijk veel noden en zorgen rapporteerden, is het zinvol om hier vervolgonderzoek aan te wijden, en verklarende factoren met zinvolle maatregelen verder te onderzoeken.

Als laatste kan bijkomend onderzoek interessant zijn om na te gaan of de SPARK-methode nog breder kan worden ingezet, als leidraad bij de intakefase van andere CLB-trajecten, zoals bijvoorbeeld bij de overstap van de jonge kleuter van het regulier onderwijs naar het buitengewoon onderwijs.

5 Conclusie

Het inzetten van de SPARK-methode in het buitengewoon onderwijs, tijdens een intakegesprek ter inschatting van de ontwikkelings- en opvoedingsproblemen, aanvullend op de onderwijsbehoeften, laat in dit kleinschalige project enkele positieve resultaten zien. Binnen dit project is de methodiek praktisch haalbaar, aanvaardbaar en voldoet het aan de behoeften van de professionals en de ouders.

Het instrument helpt de CLB-professionals om structuur te brengen in een intakegesprek. De SPARK-methode helpt hen om een volledig beeld te krijgen van de leerling. De methodiek maakt het mogelijk bijkomende informatie te verzamelen die men zonder de methodiek niet kon verzamelen. Daarom voelen de CLB-professionals zich beter geïnformeerd om een advies te formuleren op maat van de leerling. De SPARK36-methode helpt de ouders om een breed en passend beeld van hun kind te schetsen. Omdat er ook aandacht is voor hun sterktes, voelen ze zich betrokken en een volwaardige gesprekspartner.

**A SPARK IS A LITTLE
THING, YET IT MAY
KINDLE THE WORLD**

MARTIN FARQUHAR TUPPER

---

6 Referenties

1. Guralnick MJ. Early intervention for children with intellectual disabilities: current knowledge and future prospects. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*; 2005 June; 18: p. 313-324.
2. Vlaamse overheid. Decreet tot wijziging van het decreet basisonderwijs van 25 februari 1997, wat betreft de rol van de centra voor leerlingenbegeleiding. Beschikbaar op https://etaamb.openjustice.be/nl/decreet-van-03-februari-2023_n2023015168.html (Geraadpleegd op 28/04/2023)
3. Brown I, Hong K, Sheares J, Wang M, Wang S. Enhancing the quality of life of people with intellectual disabilities. Family quality of life in several countries: Results and discussion of satisfaction in families where there is an child with a disability. *Social Indicators Research Series*, vol 41. Dordrecht: Springer; 2010: p 377-398.
4. Hostyn I, Maes B. Parents' perspectives on grounds for out-of-home placement of young children with a disability. *The British Journal of Development Disabilities*; 2007 July; 53(105): p 131-146.
5. Vlaamse overheid. Decreet betreffende de leerlingenbegeleiding in het basisonderwijs, het secundair onderwijs en de centra voor leerlingenbegeleiding. 2018. Beschikbaar op <https://data-onderwijs.vlaanderen.be/edulex/document.aspx?docid=15236> (Geraadpleegd op 26/05/2023)
6. Staal IIE, van den Brink H, Hermanns J, Schrijvers AJP, van Stel, HF. Assessment of parenting and developmental problems in toddlers: development and feasibility of a structured interview. *Child: Care, Health and Development*; 2011; 37(4):503-11.
7. Van Stel HF, Staal, IIE., Hermanns, JMA., Schrijvers, AJP. Validity and reliability of a structured interview for early detection and risk assessment of parenting and developmental problems in young children: a cross-sectional study. *BMC Pediatrics*; 2012; 12:71.
8. Staal IE, Hermanns J, Schrijvers AJP, van Stel HF. Risk assessment of parents' concerns at 18 months in preventive child health care predicted child abuse and neglect. *Child Abuse and Neglect*; 2013 Jul; 37(7):475-84
9. Staal IIE, van Stel HF, Hermanns J, Schrijvers AJP. Early detection of parenting and developmental problems in toddlers: A randomised trial of home visits versus well-baby clinic visits in the Netherlands. *Preventive Medicine*; 2015; 81: 236-242.
10. Keymeulen A, Staal IIE, Vandermeulen C, Roelants M. Het 'SPARK-36 project'. Rapport van het onderzoek naar de haalbaarheid en de validiteit van een leidraad voor een gesprek met ouder(s), de SPARK-36, tijdens het consult met kleuters in de centra voor leerlingenbegeleiding (CLB). Vlaamse Wetenschappelijke vereniging voor Jeugdgezondheidszorg (VWVJ); 2020.
11. Keymeulen A, van Achterberg T, Vandermeulen C, Staal IIE. Novel instrument to guide nurse-led consultations with parents of three-year-olds in school health services in Flanders: A feasibility study of SPARK36. *J Pediatr Nurs*; 2022 May-Jun; 64: p. e145-153.

12. Keymeulen A, Staal IIE, de Kroon MLA, van Achterberg T. Known-groups validity of the SPARK36: To guide nurse-led consultations for the early detection of child developmental and parenting problems. *J Adv Nurs*; 2023 May; 79(10): p. 3997–4007
13. Bowen D et al. How we design feasibility studies. *Am J Prev Med*; 2009 May; 36(5): p. 452-457.
14. Hermans K, Van Leeuwen K, Vanderfaeillie J., Maes B. Analyse van de behoeften aan en het gebruik van opvoedingsondersteuning door ouders van een kind met een specifieke zorgbehoefte. *Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin*; 2016.
15. Elwyn G, Barr PJ, Grande SW, Thompson R, Walsh T, Ozanne EM. Developing CollaboRATE: a fast and frugal patient-reported measure of shared decision making in clinical encounters. *Patient Educ Couns*; 2013; 93: p. 102–7.
16. van Driessche A, van Stel HF, Vink RM, Staal, IIE. Assessing concerns and care needs of expectant parents: Development and feasibility of a structured interview. *Int. J. Environ. Res. Public Health*; 2021 Sep; 18: 9585.
17. Zuna N, Summers J, Turnbull A, Hu. Enhancing the quality of life of people with intellectual disabilities. *Family quality of life in several countries: Theorizing about family quality of life. Social Indicators Research Series, vol 41. Dordrecht: Springer*; 2010: p 241-278.
18. Van der Put CE, Stolwijk IJ, Staal IIE. Early detection of risk for maltreatment within Dutch preventive child health care: A proxy-based evaluation of the long-term predictive validity of the SPARK method. *Child Abuse Negl.*; 2023 Sep; 143: 106316.
19. Austin AE, Lesak AM & Shanahan ME. Risk and protective factors for child maltreatment: a Review. *Curr Epidemiol Rep*; 2020; 7, 334–342.
20. Assink M, van der Put CE, Meeuwssen MWCM, de Jong NM, Oort FJ, Stams GJJM, Hoeve M. Risk factors for child sexual abuse victimization: A meta-analytic review. *Psychological Bulletin*; 2019; 145(5), 459–48

7 Bijlagen

Bijlage 1: SPARK-training

De training omvat vier bijeenkomsten en e-learnings.

Leerdoelen

- A. Je hebt inzicht in de doelstelling en werkwijze van de SPARK-methode.
- B. Je kunt een gesprek uitvoeren met de SPARK-methode.
- C. Je kunt de SPARK-methode implementeren in de dagelijkse manier van werken.

Opbouw training

Vier halve dagen opleiding

Tijdens deze opleiding worden de CLB-medewerkers gecoacht in het goed gebruik van de SPARK36.

De eerste drie trainingssessies volgen elkaar snel op, in een periode van ongeveer drie maanden. Na de eerste sessie gaat het team aan de slag met het oefenen en eigen maken van de SPARK36. Na de tweede trainingssessie worden de intakegesprekken met de SPARK36 ingepland. Tijdens de laatste sessie wordt ingezet op het borgen van het instrument in de dagelijkse manier van werken.

De tijdsduur van de sessies varieert van 3 tot 3,5 uur.

Ondersteunend materiaal

Het team wordt voorzien van:

- Het SPARK36-instrument (papieren versie en invulbare PDF)
- Een online leermodule (basismodule 'SPARK' en verdiepende module 'SPARK36')
- Een oudervragenlijst afgestemd op het gebruik van de SPARK36
- Een 'klappertje' (met beeldmateriaal ter ondersteuning van het gesprek)
- Een antwoordkaart
- Een handleiding

Bijlage 2: Interviews huidige praktijk

A. Vragenroute focusgroep-interview professionals

Doel:

In kaart brengen hoe het evaluatiemoment bij de overgang van het buitengewoon kleuteronderwijs naar het buitengewoon lager onderwijs er **nu** uitziet.

Deelnemers:

Vijf professionals GO! CLB Limburg Noord Adite met ervaring in het buitengewoon onderwijs.

- 2 psychopedagogen
- 2 maatschappelijk werkers
- 1 verpleegkundige

Werkwijze:

Semigestructureerd gesprek. Duurtijd van 2 uur.

1. Inleiding

Wat is het eerste waaraan je denkt als je 'het evaluatiemoment bij de overgang van het buitengewoon kleuteronderwijs naar het buitengewoon lager onderwijs' hoort?
Welke ervaring heb je met dit evaluatiemoment?

2. Bevraging

- . Wat loopt er goed?
- . Wat zijn onze zorgen?
- . Wat is er nodig?

3. Afronden

Zijn er nog zaken die jullie willen meegeven als belangrijk aandachtspunt, bij het organiseren en uitvoeren van het evaluatiemoment, die nu niet aan bod zijn gekomen?

B. Vragenroute interviews ouders

Doel:

In kaart brengen wat de **huidige** ervaringen zijn van de ouders bij het evaluatiemoment bij de overgang van het buitengewoon kleuteronderwijs naar het buitengewoon lager onderwijs.

Deelnemers:

Vijf ouders van leerlingen die in het schooljaar 2022-2023 een evaluatiemoment hadden bij de overgang van het buitengewoon kleuteronderwijs naar het buitengewoon lager onderwijs.

Werkwijze:

Semigestructureerd gesprek. Duurtijd van 1 uur.

1. Kennismaking

- . Wie ben je?
- . Voor wie had je vorig schooljaar een evaluatiemoment?
- . Wat is het eerste waaraan je denkt als je 'het evaluatiemoment bij de overgang van het buitengewoon kleuteronderwijs naar het buitengewoon lager onderwijs' hoort?

2. Bevraging

- . Wat loopt er goed?
- . Wat zijn je zorgen?
- . Wat is er nodig?

3. Afronden

Zijn er nog zaken die jullie willen meegeven als belangrijk aandachtspunt, bij het organiseren en uitvoeren van het evaluatiemoment, die nu niet aan bod zijn gekomen?

Bijlage 3: Gebruikersoordeel ouders

Gebruikersoordeel ouders

Meetinstrument om mate van samen beslissen te meten⁹

Als u terugdenkt aan het gesprek met de CLB-medewerker vandaag ...

1. Hoeveel moeite is er gedaan om u te helpen de ontwikkeling van uw kind te begrijpen?

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
helemaal geen moeite gedaan alle mogelijke moeite gedaan

2. Hoeveel moeite is er gedaan om te luisteren naar dingen die voor u belangrijk zijn als het gaat om de ontwikkeling van uw kind?

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
helemaal geen moeite gedaan alle mogelijke moeite gedaan

3. Hoeveel moeite is gedaan om de dingen die voor u belangrijk zijn mee te nemen bij het kiezen van een volgende stap?

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
helemaal geen moeite gedaan alle mogelijke moeite gedaan

4. Hoe moeilijk was het voor u om tijd vrij te maken voor het gesprek met CLB-medewerker vandaag?

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
helemaal niet moeilijk heel erg moeilijk

5. Heeft u nog andere suggesties?

⁹ Gebaseerd op de CollaboRATE vragenlijst Nederlandse versie

Bijlage 4: Interviews haalbaarheid

A. Vragenroute focusgroep-interview professionals

Doel:

De aanvaardbaarheid, de praktische haalbaarheid en de vervulling van de behoefte bij professionals onderzoeken.

Deelnemers:

Vijf professionals GO! CLB Limburg Noord Adite met ervaring in het buitengewoon onderwijs.

- 2 psychopedagogen
- 2 maatschappelijk werkers
- 1 verpleegkundige

Werkwijze:

Semigestructureerd gesprek. Duurtijd van 2 uur.

1. Bevraging

- . Wat is praktisch haalbaar voor een gesprek met SPARK36?
  - . Wat gaat goed?
  - . Wat zijn onze zorgen?
  - . Wat is nodig?
- . Wat is aanvaardbaar om de SPARK36 te integreren in de dagelijkse werking?
  - . Wat gaat goed?
  - . Wat zijn onze zorgen
  - . Wat is nodig?
- . Hoe kan de SPARK helpen om een advies te formuleren bij de overgang van het buitengewoon kleuteronderwijs naar het buitengewoon lager onderwijs?
  - . Wat gaat goed?
  - . Wat zijn onze zorgen?
  - . Wat is nodig?

2. Afronden

- . Zijn er nog zaken die jullie willen meegeven als belangrijk aandachtspunt, bij het organiseren en uitvoeren van het evaluatiemoment, die nu niet aan bod zijn gekomen?
- . Zullen jullie het instrument in de toekomst blijven gebruiken? Waarom wel? Waarom niet?

B. Vragenroute interviews ouders

Doel:

De aanvaardbaarheid en de praktische haalbaarheid voor ouders onderzoeken.

Deelnemers:

Vier ouders die hebben deelgenomen aan de intakegesprekken met de SPARK36.

Werkwijze:

Semigestructureerd gesprek. Duurtijd van 45 min.

1. Kennismaking

- . Wie ben je?
- . Wat is het eerste waaraan je denkt als je 'het evaluatiemoment bij de overgang van het buitengewoon kleuteronderwijs naar het buitengewoon lager onderwijs' hoort?

2. Bevraging

- . Hoe verliep het inplannen van het intakegesprek? (praktische haalbaarheid)
  - . Werd je voldoende geïnformeerd?
  - . Kon je makkelijk tijd vrijmaken voor het gesprek?
- . Hoe was het om op de vragen tijdens het intakegesprek te antwoorden? (aanvaardbaarheid)
  - . Welke vragen waren moeilijk of makkelijk?
  - . Welke vragen waren relevant of niet relevant?
- . Hoe zorgt de SPARK36 ervoor dat je je een volwaardige partner voelt in het gesprek? (vervulling behoefte)

3. Afronden

- . Zijn er nog zaken die jullie willen meegeven als belangrijk aandachtspunt, bij het organiseren en uitvoeren van het evaluatiemoment, die nu niet aan bod zijn gekomen?
- . Zouden jullie ons aanraden om het instrument in de toekomst te blijven gebruiken? Waarom wel? Waarom niet?

Bijlage 5: Informatiefolder ouders - intakegesprekken met SPARK36

Informatiefolder ouders

Graag vraag ik uw aandacht voor een onderzoek dat wordt uitgevoerd om de kwaliteit van de begeleiding door het CLB in het buitengewoon onderwijs te verbeteren.

Ik ben dr. Esther Aerts, werkzaam als arts bij GO! CLB Limburg Noord Adite. Momenteel volg ik een Master na master in de Jeugdgezondheidszorg, een opleiding voor artsen die werkzaam zijn in de jeugdgezondheidszorg zoals Kind & Gezin en de centra voor leerlingenbegeleiding. In het kader van deze opleiding voer ik dit onderzoek uit.

Doel van het onderzoek.

We willen nagaan of een bestaande gesprekstechniek (SPARK36) om het opgroeien en opvoeden van kinderen op kleuterleeftijd te evalueren, ook kan helpen om de bezorgdheden, noden en verwachtingen van de ouders breed in kaart te brengen bij de overgang van het buitengewoon kleuteronderwijs naar het buitengewoon lager onderwijs.

We willen de ouders vanaf het begin beter betrekken bij dit CLB-traject.

Verloop van het onderzoek.

Vandaag heeft een CLB-medewerker een gesprek met u. Tijdens dit gesprek worden verschillende domeinen overlopen. Dankzij de gesprekstechniek kunnen we op een vlotte en vastgelegde manier mogelijke opvoed- of ontwikkelingsproblemen van uw kind beter in kaart brengen. Dit kunnen we meenemen bij het begeleiden van de verdere schoolloopbaan van uw kind.

Na het gesprek zullen u schriftelijk nog vier vragen worden voorgelegd, om te peilen naar uw gevoel van betrokkenheid bij dit gesprek.

Wat gebeurt er met de resultaten van het onderzoek?

De resultaten van het gesprek met de SPARK36-methode worden geanalyseerd voor het onderzoek. De analyse gebeurt via een codenummer. Op die manier kunnen de resultaten van het onderzoek op geen enkel moment nog in verband gebracht worden met u of uw kinderen. De rapportering hierover gebeurt volledig anoniem.

Mocht er tijdens het gesprek blijken dat er vragen of bezorgdheden zijn rond de opvoeding of de verdere ontwikkeling van uw kind, dan kunnen we bekijken welke volgende stappen nuttig kunnen zijn.

Alvast bedankt voor uw medewerking,

Voor eventuele vragen over het onderzoek kan u steeds bij ons terecht,

Dr. Esther Aerts

CLB Arts

+32 (0)13 39 38 46

esther.aerts@clblimburgnoordadite.be

Prof. Dr. Marlou De Kroon

Promotor

marlou.dekroon@kuleuven.be

Bijlage 6: Toestemmingsformulier ouders - intakegesprekken met SPARK36

Toestemming deelname

Ik ondergetekende, ..., verklaar hierbij dat ik:

- 1) de informatiebrief heb gelezen, die geeft uitleg over de inhoud en procedure van het onderzoek. Op elk ogenblik wordt me de mogelijkheid geboden om bijkomende informatie te verkrijgen.
- 2) Vrijwillig deelneem aan het onderzoek.
- 3) de toestemming geef aan de onderzoekers om de resultaten van het intakegesprek met de SPARK-methode (ter gelegenheid van de overgang van mijn kind van het buitengewoon kleuteronderwijs naar het buitengewoon lager onderwijs) op anonieme wijze te bewaren, te verwerken en te rapporteren.
- 4) op de hoogte ben van de mogelijkheid om mijn deelname aan het onderzoek op ieder moment stop te zetten.

Gelezen en goedgekeurd

te .....(plaats)

op .....(datum)

Handtekening ouder(s): .....

Bijlage 7: Informed consent – interviews

Informatiebrief

Beste deelnemer,

Ik ben dr. Esther Aerts, werkzaam als arts bij GO! CLB Limburg Noord Adite. Momenteel volg ik een Master na master in de Jeugdgezondheidszorg, een opleiding voor artsen die werkzaam zijn in de jeugdgezondheidszorg zoals Kind & Gezin en de centra voor leerlingenbegeleiding. In het kader van deze opleiding voer ik dit onderzoek uit.

Allereerst wil ik jou bedanken deel te willen nemen aan dit interview. Hieronder zal je wat informatie terugvinden over dit interview.

We willen nagaan of een bestaande vragenlijst (SPARK36) om het opgroeien en opvoeden van kinderen op kleuterleeftijd te evalueren, ook kan helpen om de bezorgdheden, noden en verwachtingen van de ouders breed in kaart te brengen bij de overgang van het buitengewoon kleuteronderwijs naar het buitengewoon lager onderwijs. We geloven dat jou ervaringen ons meer inzicht kan geven bij de huidige organisatie van dit evaluatiemoment.

Jouw deelname aan dit interview is geheel vrijwillig. Het is jouw keuze om deel te nemen of niet.

Tijdens het interview zal ik enkele vragen stellen. Er zullen verschillende soorten vragen gesteld worden, maar op geen enkele manier ben jij verplicht hierop te antwoorden en informatie te delen als je hier zelf niet goed bij voelt. Het interview zal worden opgenomen, maar niemand zal bij naam genoemd worden in het transcript. De informatie van de geluidsopname is vertrouwelijk en niemand anders dan de onderzoekers zullen toegang hebben tot de opname.

Het interview vindt plaats op XX/XX/20XX. Het gesprek zelf zal ongeveer twee uur duren.

Voor eventuele vragen of opmerkingen over het onderzoek kan u steeds bij ons terecht,

Dr. Esther Aerts

CLB Arts

+32 (0)13 39 38 46

esther.aerts@cblimburgnoordadite.be

Prof. Dr. Marlou De Kroon

Promotor

marlou.dekroon@kuleuven.be

Informed Consent

Ik ondergetekende, ..., verklaar hierbij dat ik, als participant aan het interview:

- 1) de informatiebrief heb gelezen, die geeft uitleg over de inhoud en procedure van de focusgroep. Op elk ogenblik wordt me de mogelijkheid geboden om bijkomende informatie te verkrijgen.
- 2) vrijwillig deelneem aan het onderzoek.
- 3) de toestemming geef aan de onderzoekers om mijn resultaten op anonieme wijze te bewaren, te verwerken en te rapporteren.
- 4) op de hoogte ben van de mogelijkheid om mijn deelname aan het onderzoek op ieder moment stop te zetten.
- 5) ervan op de hoogte ben dat ik een samenvatting van de onderzoeksbevindingen kan krijgen (zie bijkomend document).

Gelezen en goedgekeurd

te .....(plaats)

op .....(datum)

Handtekening van participant: .....

contactgegevens samenvatting onderzoek

Indien u later graag een samenvatting toegestuurd krijgt van de onderzoeksbevindingen, kan u hieronder uw contactgegevens achterlaten. Deze zullen enkel en alleen hiervoor gebruikt worden.

Indien u niet geïnteresseerd bent in de samenvatting, gelieve dit veld niet in te vullen.

Emailadres: .....

Bijlage 8: Goedkeuring Ethische Commissie

GROEP BIOMEDISCHE WETENSCHAPPEN
HERESTRAAT 49, C&N II – BUS 708
BE-3000 LEUVEN

[English version below.](#)

Ons kenmerk: MP026892

Uw kenmerk: Masterproef studie: haalbaarheidsstudie naar het gebruik van SPARK 36 in het buitengewoon onderwijs

Leuven, 25-08-2023

GEEN BEZWAAR BRIEF

Geachte Professor Prof. dr. Marlou de Kroon
Geachte Esther Aerts

De Ethische Commissie Onderzoek UZ/KU Leuven bevestigt hierbij dat er geen bezwaren zijn tegen het uitvoeren van de voorgestelde studie, zoals ze werd beschreven in het protocol. De Commissie is van oordeel dat er vanuit ethisch standpunt geen bezwaren zijn bij de voorgestelde studie. De studie werd goedgekeurd op 25-08-2023

De Onderwijs-Begeleidings-Commissie voor Medische Ethiek (OBC) heeft in delegatie van het EC Onderzoek UZ/KU Leuven het vermeld protocol onderzocht en besproken op haar vergadering.

De masterproef onderzoekt de haalbaarheid van SPARK 36 als gespreksleidraad voor een intakegesprek; het gaat hier meer bepaald om een intakegesprek tussen enerzijds CLB-medewerkers en anderzijds ouders van kinderen die voor de overgang van buitengewoon kleuteronderwijs naar buitengewoon lager onderwijs staan. De rationale van de studie is duidelijk alsook de (sub)onderzoeksvragen. Er wordt geopteerd voor een mixed method benadering. Aanpak, rekrutering en verwerking worden goed beschreven. Naar beveiliging van de data (focusgroepen, interviews) heeft enkel de student hier nog toegang toe (CLB laptop, alle CLB medewerkers hebben toegang). De studie is in orde. Er zijn geen bezwaren.

EC Onderzoek heeft geen bezwaar tegen het project mits vertrouwelijke behandeling van de gegevens en naleving van de Belgische wetgeving omtrent privacy. EC wenst de hoofdonderzoeker/promotor van de studie te wijzen op zijn/haar verantwoordelijkheid betreft de privacy van de persoons-/patiëntgegevens bij contact met levende personen, patiënten en/of inzage in het elektronisch medisch dossier, inclusief de correcte implementatie hiervan door medewerkers en studenten.

Deze geen bezwaar brief betreft de indiening van 24-08-2023 en wordt gegeven voor de duur van de Masterproef van de betrokken student(en). Elke wijziging aan het protocol doet dit advies vervallen. U dient in dat geval tijdig een amendement voor advies voor te leggen aan de Onderwijs-Begeleidings-Commissie (OBC) die de initiële studie heeft geëvalueerd.

EC bevestigt dat ze werkt in overeenstemming met de ICH-GCP principes (International Conference on Harmonization Guidelines on Good Clinical Practice), met de meest recente versie van de Verklaring van Helsinki en met de van toepassing zijnde wetten en regelgeving.

EC bevestigt dat in geval van belangenconflict, de betrokken leden niet deelnemen aan de besluitvorming omtrent de studie.

Met vriendelijke groet,

Prof. dr. Minne Casteels
Voorzitter
Ethische Commissie Onderzoek UZ/KU Leuven

Prof. dr. Pascal Borry
Voorzitter
Onderwijs-BegeleidingsCommissie voor Medische Ethiek KU Leuven

Bijlage 9: Codeboek ter analyse interviews huidige praktijk

A. Codeboek focusgroep-interview professionals

1. Wat gaat er goed

- a. Multidisciplinaire beeldvorming (door school)
- b. Ouders worden gehoord (door school)
- c. Leerling centraal (door CLB)

2. Wat zijn onze zorgen

- a. Geen objectieve leidraad bij adviesvorming
  - i. Subjectieve beïnvloedende factoren
  - ii. Geen individueel advies
- b. CLB onvoldoende geïnformeerd
  - i. Achter de schermen
  - ii. Weinig betrokken door school
- c. Betrokkenheid ouders
  - i. Laat betrokken
  - ii. Weinig betrokken

3. Wat willen we verbeteren

- a. Breed beeld van leerling
- b. Leidraad bij adviesvorming
- c. Ouders informeren
- d. Noden ouders bevragen

B. Codeboek interviews ouders

1. Wat gaat er goed

- a. Ouders worden goed geïnformeerd
- b. School heeft kennis onderwijsbehoeften
- c. CLB kan begeleiden naar gepaste hulp

2. Wat loopt moeilijk

- a. Aanbod CLB is onvoldoende gekend (bij overgang KO-LO)
- b. Ouders missen info/advies/begeleiding (bij overstap naar BuO)

3. Wat hebben jullie nodig

- a. Overgang KO-LO
  - i. Duidelijkheid rond aanbod CLB
  - ii. Breed beeld van leerling
- b. Overstap naar BuO
  - i. Actief informeren van ouders over bestaande hulp
  - ii. Ondersteuning bij zoeken naar hulpverlening/bij opvoeding

Bijlage 10: Codeboek ter analyse interviews haalbaarheid

A. Codeboek focusgroep-interview professionals

1. Is het praktisch haalbaar om een intakegesprek met de SPARK te organiseren?

- a. Inplannen
- b. Tijdsduur

2. Is het gebruik van de SPARK aanvaardbaar?

ERVARINGEN CLB-MEDEWERKERS

- a. Wat gaat goed
  - i. Structuur in het gesprek
  - ii. Klappertje ondersteunt het gesprek
  - iii. Breed en volledig beeld
  - iv. Extra informatie
- b. Wat zijn onze zorgen
  - i. Anderstaligen
  - ii. Herhaling vragen
  - iii. Valkuil: invullen voor de ouder
  - iv. Risico-inschatting
  - v. Veel noden
- c. Wat is er nodig
  - i. Goed netwerk
  - ii. Folders
  - iii. Ervaring

ERVARINGEN OUDERS (door de bril van de CLB-professionals)

- a. Wat gaat goed
  - a. Focus op ouders
  - b. Gehoord voelen
- b. Wat zijn onze zorgen
  - a. Is een extra gesprek belastend?
  - b. Moeilijk om te scoren
  - c. Zijn ouders voldoende geholpen?

3. Voelen CLB-medewerkers zich gesterkt om een advies te formuleren bij de overgang van het buitengewoon kleuteronderwijs naar het buitengewoon lager onderwijs na een intakegesprek met de SPARK?

- a. Wat gaat goed
  - i. Standpunt ouders
  - ii. Advies op maat
  - iii. Breed beeld
- b. Wat zijn onze zorgen
  - i. Onvoldoende info over schools functioneren
- c. Wat is er nog nodig
  - i. Input school
  - ii. Klasobservatie

4. Toekomst van SPARK in het buitengewoon onderwijs.

- a. Meer informatie
- b. Timing
- c. Welke trajecten?

B. Codeboek interviews ouders

1. Is het praktisch haalbaar om een intakegesprek met de SPARK te plannen?

- a. Organisatorisch
- b. Bereidheid
- c. Zorgen

2. Is het gebruik van de SPARK aanvaardbaar en voldoet het aan de behoefte?

- a. Wat gaat goed
  - i. Gehoord
  - ii. Breed beeld
  - iii. Betrokken
  - iv. Inhoud: domeinen
  - v. Antwoorden formuleren
- b. Wat is moeilijk
  - i. Emotioneel
  - ii. Moeilijk om te scoren

3. Wat zijn bijkomende aandachtspunten (voor advies bij overgang)

- i. Afstemming met leerkrachten
- ii. Klasobservatie
- iii. Consistent advies

4. Toekomst van SPARK in het buitengewoon onderwijs.

- a. Instrument behouden
- b. Timing: instap BuO